

KOU 2012:7

Kommunal Offentlig Utredning

Larvik
kommune

EIERSKAPSMELDING 2012

Kommunale utredninger (KOU) skal gi et godt faglig grunnlag for politiske og administrative vedtak.
En utredning kan for eksempel belyse utvikling og utfordringer knyttet til et fagtema eller en bruker- eller borgergruppe.
En kommunal utredning kan initieres av kommunestyret eller rådmannen.

Rådmannen legger de kommunale utredningene fram for kommunestyret.

Rådmannens, og deretter kommunestyrets, oppfølging av utredningene skjer ved behandling av Kommuneplanens samfunnsdel, Kommuneplanens arealdel og Strategidokumentet (temaplaner, styringsmål og tjenestebeskrivelser med brukergarantier).

Innholdsfortegnelse

h:\r3sakdb01\websak_larvik\DYBLI1809\602257 _1_P.docx	Utgave/Gjelder f.o.m. ⇒	1 / 31.05.12
--	-------------------------	--------------

Kap. 1 Sammendrag.....	5
Kap. 2 Bakgrunn/begrunnelse for utredningen.....	6
Kap. 3 Status og fakta	7
3.1 Kjennetegn ved de ulike selskapsformene	7
3.1.1 Kommunale foretak - KF	7
3.1.3 Interkommunale selskap IKS	9
3.1.4 Aksjeselskaper	12
3.1.5 Samvirkeforetak	14
3.1.6 Stiftelser	14
3.1.7 Kommunens ulike roller	16
3.2 Overordnede styringsprinsipper	16
3.2.2 Fastsettelse av vedtekter og selskapsavtaler.....	16
3.2.3 Styrerepresentasjon	17
3.3 Kommunens rett og plikt til å utøve eierkontroll.	17
3.3.1 Kontrollutvalget (kommuneloven) § 77.5	17
3.3.2 Forholdet til offentlighetsloven og arkivloven:.....	17
3.4 Gjennomgang av selskaper sortert etter formål (forretningsdrift / andre mål) og selskapsform.....	18
3.4.1 Larvik kommunale eiendom KF	18
3.4.2 Larvik havn KF	19
3.4.2 Kulturhuset Bølgen KF	21
3.4.3 Vestfold interkommunale kontroll-utvalgssekretariat (VIKS).....	22
3.4.4 Vestviken 110 IKS	22
3.4.5 Vestfold krematorium IKS	23
3.4.6 IKA Kongsberg IKS.....	24
3.4.7 Arena Larvik IKS	25
3.4.8 Gea Norvegica Geopark IKS.....	26
3.4.10 Vestfoldmuseene IKS	27
3.4.11 Telemark kommunerevisjon IKS	27
3.4.12 Opplev Larvik A/S	28
3.4.13 LINK Larvik AS	28
3.4.14 iFokus A/S	29
3.4.15 iVekst A/S.....	30
3.4.16 Vesar A/S	30
3.4.17 Vestfold festspillene A/S	31
3.4.18 Biblioteksentralen SA	31
3.4.19 Larvik by A/S	32
3.4.20 Oseberget eiendom AS	32
3.4.21 Kommunal Landspensjonskasse	32
3.4.23 Larvik kommunale boligstiftelse (LKBS)	33
3.4.24 Thor Heyerdahl institute	34
3.4.25 Andre stiftelser	34
3.5 Oversikt over eierinteressene i tabellformat	35
4.1 Eierstrategi i andre kommuner.....	36
4.2 Motiver for eierskap - Viktige vurderinger ved valg av selskapsform	36
4.2.1 Finansielt motiverte.....	37
4.2.2 Politisk motiverte	37
4.2.3 Effektivisering av tjenesteproduksjonen.....	37
4.2.4 Samfunnsøkonomisk motivert.....	38
4.2.5 Regionalpolitisk posisjonering.....	38

4.3	Prinsipper for godt eierskap – krav rettet mot kommunen som eier	38
4.3.1	Åpenhet.....	39
4.3.2	Kompetent styre – Rolleavklaringer – Habilitet	39
4.3.3	Godtgjørelser i selskap - Styrehonorar og lederlønn	40
4.3.4	Felles arbeidsgiverpolitikk	40
4.3.5	Kunnskap om selskapene – eierstrategi.....	40
4.3.6	Eiers mål for selskapet - Krav rettet mot det enkelte selskap.....	40
4.3.7	Kommunen i ulike roller – både eier og kunde/samarbeidspartner	41
4.4	God saksbehandling	41
4.4.1	Grundig folkevalgtopplæring	41
4.5	Prosedyre for oppfølging av eierskapssaker og revisjon av Eierskapsmeldingen.....	42
4.5.1	Full revisjon en gang i valgperioden.....	42
4.6	Funn fra spørreundersøkelser – strukturerte intervjuer.....	42
4.6.1	Spørreundersøkelse.....	42
4.6.2	Gjennomføringen.....	42
4.6.3	Pålitelighet:.....	42
4.6.4	Spørsmålssettet:.....	43
4.6.5	Generelle spørsmål om kommunale eierskap:.....	43
5.1	Innledning	48
5.2	Valg av selskapsform med konsekvens for politisk styring	48
5.2.1	Boligpolitikk.....	48
5.2.2	Kulturpolitikk	48
5.2.3	Kvalifisering og sysselsetting.....	48
5.3	Prinsipper for godt eierskap – krav rettet mot kommunen som eier	49
5.3.1	Åpenhet.....	49
5.3.2	Kompetent styre – Rolleavklaringer – Habilitet	49
5.3.3	Godtgjørelser i selskapet – Styrehonorar og lederlønn.....	50
5.3.4	Felles arbeidsgiverpolitikk	51
5.3.5	Kunnskap om selskapene – eierstrategi.....	51
5.3.6	Eiers mål for selskapet – Krav rettet mot det enkelte selskap	52
5.3.7	Kommunenes ulike roller	53
5.4	God saksbehandling	53
5.4.1	Grundig folkevalgtopplæring	53
5.5	Prosedyre for oppfølging av eierskapssaker og revisjon av Eierskapsmeldinga.....	53
5.5.1	Full revisjon en gang i valgperioden.....	53
Kap. 6	Strategier og handlingsvalg	55
6.1	Kommunens handlingsrom.....	55
6.2	Larvik kommunes hovedprinsipp for eierstyring	55
6.3	Andre relevante handlingsalternativer	56
6.4	Litteratur:	56

Kap. 1 Sammendrag

Denne utredningen er bygget opp av til sammen 6 kapitler. Kapittel 1 er sammendraget og gjør rede for hva som er beskrevet i de øvrige 5 kapitlene.

I kapittel 2 er det kort beskrevet hva som er bakgrunnen for utredningen. Det vises blant annet tilbake til forrige eierskapsmelding som kom i 2008. Formålet med utredningen er blant annet å gi kommunestyrets medlemmer god og relevant styringsinformasjon om de ulike selskapsformene og om enkeltelskaper. Videre skal utredningen gjøre rede for hvilket politisk handlingsrom de ulike selskapsformene gir for politisk styring.

I kapittel 3 gis det faktiske kunnskaper om de enkelte selskapsformene samt opplysninger om enkeltelskaper kommunen har eierinteresser i. Det er også omtalt to stiftelser selv om kommunen formelt ikke eier disse. Larvik kommunale boligstiftelse er likevel gitt en viss oppmerksomhet i meldinga da stiftelsens virksomhet kan sees på som en del av kommunens virkemiddelapparat for å tilby egnede boliger til vanskeligstilte på boligmarkedet.

Oppsummert har Larvik kommune eierinteresser fordelt på selskapsformene slik:

- 3 Kommunale foretak (KF)
- 1 selskap etter kommunelovens § 27
- 7 Interkommunale selskap (IKS)
- 8 Aksjeselskap (AS) inkludert et datterselskap
- 2 Samvirkeforetak

I kapittelet redegjøres for hvilket politisk handlingsrom de ulike selskapsformene åpner opp for. Grovt sett kan det oppsummeres at kommunale foretak som ikke er egne rettssubjekter er selskapsformen som ligger nærmest opp til ordinær kommunal drift og som det er «enklest» å ha politisk styring med. Aksjeselskap og samvirkeforetak er selskapsformer som ligger lengst bort fra politisk styring. j.fr Figur .: Alternative organisasjonsformer og deres kjennetegn s .16

I kapittel 4 drøftes det motiver for selskapsdannelser og prinsipper for godt eierskap, herunder åpenhet, ulike roller kommunen har og habilitet. Kapittelet tar kort for seg deler av en spørreundersøkelse som ble gjennomført i november 2011. Spørreundersøkelsen fikk relativt lav svarprosent og en er noe i tvil om at tidspunktet den ble gjennomført på var det riktige, sett i lys av den kom helt i starten på en kommunestyreperiode.

I Kapittel 5 presenteres administrasjonens vurderinger av det som en ser som utfordringsbildet. Kapittelet er i stort bygd opp etter disposisjonen i kap 4 slik at en kan følge temaene som er analysert til det som administrasjonen her velger å beskrive som utfordringer.

Kapittel 6 tar kort for seg ulike strategier og handlingsvalg. Rådmannen vil bygge den politiske saken som følger utredningen på et utvalg av disse.

Kap. 2 Bakgrunn/begrunnelse for utredningen

Hensikten med Eierskapsmeldingen er å gi kommunestyret god og relevant kunnskap og styringsinformasjon om de ulike foretak, selskaper og stiftelser som kommunen er engasjert i.

Forrige eierskapsmelding ble forelagt Kommunestyret i 2008. Administrasjonen ser det som nødvendig å gå gjennom de forskjellige engasjementene kommunen har i ulike foretak, selskaper og stiftelser. Dette for at kommunestyret som eiere trenger god og relevant informasjon som kan legge grunnlaget for en aktiv eierskapspolitikk og nødvendig oppfølging og styringsdialog med kommunens selskaper.

Videre er det grunn til å belyse nærmere de foretak og selskaper som i størst grad utfører tjenesteproduksjon for kommunen på viktige politikkområder som eiendomsforvaltning, sysselsetting og attføring, kulturformidling, havnevirksomhet med mer.

Gjennom denne KOUen vil det også bli gitt en framstilling av de ulike selskapsformene kommunen er engasjert i. Dette for nærmere kunne vurdere selskapsform opp mot hensikt, formål og politikkområde.

Utredningen skal gi kunnskap og oversikt til kommunestyret og administrasjon for at disse skal kunne utøve aktiv styring og kontroll på en slik måte at vedtatte mål og formål for de ulike foretak, selskaper og stiftelser nås. Gjennom kunnskapen som blir lagt fram skal politisk ledelse kunne gjøre kvalifiserte vurderinger i forhold til hensikt og organisering av de ulike eierskapene og slik legge grunnlag for tydelig politisk styring.

Det er et mål at denne utredningen og påfølgende kommunestyresaker skal bidra til at selskap og foretak kjenner formålet fra eier og at det legges et grunnlag for et aktivt eierskap.

Kap. 3 Status og fakta

3.1 Kjennetegn ved de ulike selskapsformene

3.1.1 Kommunale foretak - KF

I Norge var det ved årsskiftet i januar 2009, 235 kommunale foretak registrert i Brønnøysund. Av disse var flertallet knyttet til formål innen energi, teknisk, havn, bygg, anlegg, næring og kultur. I Larvik har vi foretaket Larvik Kommunale Eiendom, Larvik Havn og Kulturhuset Bølgen.

Del av kommunen

Etablering av kommunale foretak KF, følger av kommuneloven. Slike selskap er en del av kommunens virksomhet, både rent juridisk og økonomisk. Det er ikke noe rettslig skille mellom foretaket og kommunen, men ledelsen i foretaket er gitt større forretningsmessig handlefrihet enn det som gjelder for annen kommunal organisering.

Fordi kommunen er fullt ut ansvarlig for foretakets økonomiske forpliktelser, og foretaket er en del av kommunenes organisasjon, kan foretaket ikke gå konkurs. Foretaket binder derfor kommunen med sine disposisjoner, gjennom at det er kommunen som er part i foretakets avtaler og hefter økonomisk og juridisk for eventuelle forpliktelser foretaket påtar seg.

Forretningspreget virksomhet

Reglene om kommunalt foretak er særlig utformet med sikte på å være en mulighet for organisering av kommunenes forretningspregede virksomhet uten å etablere selskaper, selv om organisasjonsformen i seg selv ikke gir noen begrensinger i forhold til hvilke tjenester som organiseres etter kommunelovens kapittel 11. Organisasjonsformen er ment å innebære en balanse mellom kommunal styring og kontroll på den ene siden og frihet for foretaksledelsen på den andre siden.

Selskapenes formål er ofte knyttet til oppgaver og tjenester som utføres i samarbeid med eller for det private næringslivet, selv om foretakene eies i sin helhet av kommunen.

I en situasjon hvor det offentlige skal konkurrere med private selskaper om gjennomføring av tjenester ut fra et anbudsdokument, kan det være nødvendig å etablere et selskap og muligens et KF for å skille ut virksomheten fra den ordinære driften.

Ved en markedsutsatt konkurranse kan det være mest naturlig å etablere et aksjeselskap. Men dersom det er viktig for kommunen å beholde en sterkere politisk styring vil KF være et mulig bedre alternativ.

Øverste organ

Kommunestyret er selskapets øverste organ, som kan stifte og oppløse foretak og velge styret. Kommunestyret fastsetter rammene for styrets myndighet først og fremst gjennom vedtekter, økonomiplan, budsjett og ved godkjenning av foretakets regnskap.

KF'er forholder seg til rammer gitt gjennom kommunens budsjett og handlingsprogram, på lik linje med de øvrige kommunale RE-enheter.

Rådmannen har i utgangspunktet ikke instruksjons- eller omgjøringsmyndighet overfor virksomhetens styre eller ledelse. Rådmannen har dog myndighet til å instruere daglig leder om at iverksettelse av en sak skal utsettes til kommunestyret har behandlet saken. Dette må ses i sammenheng med, og bygger på at Rådmannen har det overordnede administrative ansvaret for kommunens virksomhet og kan av eget tiltak legge frem sak som gjelder

foretakets virksomhet for kommunestyret for overprøving. Dette gjelder både for avgjørelser tatt av daglig leder og vedtak fattet av styret.

Styrolleren

Styret har rolle og ansvar i forhold til det kommunale foretaket på linje med styret i interkommunale selskaper og aksjeselskaper

Den daglige ledelsen i et KF utøves formelt av styret med delegert myndighet med gitte rammer for driften, men med en operativ daglig leder. Det er viktig å huske på at styret i foretaket kan treffe beslutninger i alle saker som angår foretaket hvis kommunestyret ikke eksplisitt har begrenset styrets kompetanse i vedtektene. Styret fører tilsyn med daglig leder, som har ansvar for den daglige driften av foretaket, med unntak av saker som etter foretakets forhold er av uvanlige art eller av stor betydning. Disse må behandles av styret.

Styresammensetning

Styret må bestå av minst tre deltaker som ikke nødvendigvis behøver å være på noen politisk liste, men det er valgbarhetsbegrensninger gjennom at daglig leder, medlem av kommuneråd, medlem av fylkesråd eller administrasjonssjef eller den stedfortreder ikke kan være medlem av styret i kommunale foretak.

Offentlige anbudsregler og støtte

Anskaffelsesregelverket gjelder alltid når et kommunalt foretak kjøper varer eller tjenester fra andre enn kommunen selv (kommunenes rettssubjekt.)

I en konkurransesituasjon er KF underlagt EU's regler om mulig offentlig støtte/tilskudd og dermed utsatt for avklaring om mulig konkurransevridning

Skatt

Kommunale foretak er en del av kommunen og betaler ikke skatt.

Merverdiavgift.

Et kommunalt foretak er en del av kommunen og følger derav i utgangspunktet reglene for momskompensasjon. I den grad foretaket har virksomhet hvor det selges varer og tjenester vil det også følge merverdiavgiftsloven og vil være berettiget til fradrag for inngående merverdiavgift.

3.1.2 Interkommunale samarbeid – kommunelovens § 27

Interkommunale samarbeid følger regler i lov om kommuner og fylkeskommuner, § 27 når samarbeidet har et eget styre som er oppnevnt av kommunestyrene/fylkestinget. For tiden er Larvik kommune deltaker i et slikt selskap: Vestfold Interkommunale kontrollutvalgssekretariat (VIKS)

Del av kommunen

Gjennom egne vedtekter kan det hjemles at et interkommunalt samarbeid gis ansvar og myndighet slik at det er et eget rettssubjekt, og derav ikke en del av kommunen, som for eksempel i Vestfold Interkommunale Kontrollutvalgssekretariat (VIKS). Dette fratår imidlertid ikke deltagerne det fulle ansvar for rettssubjektet.

Forretningspreget virksomhet

Hovedformålet med denne organiseringen vil være å løse oppgaver i fellesskap for flere kommuner, uavhengig av type virksomhet.

Øverste organ

h:\r3sakdb01\websak_larvik\DYBLI1809\602257_1_P.docx	Utgave/Gjelder f.o.m. ⇒	1 / 31.05.12
--	-------------------------	--------------

Kommunelovens § 27 regulerer ikke hvordan selskapet skal organiseres slik at det er opptil deltakerkommunene gjennom vedtektene å bestemme hva som skal være selskapets øverste organ. Selskapet er pålagt å ha et styre men ikke et representantskap. Vedtektene vil derfor være førende for om styret er selskapets øverste organ eller om det vil være et representantskap som er selskapets øverste organ.

Styrolleren

Selskapet skal ha et styre. Styret i et interkommunalt samarbeid må tildeles en selvstendig avgjørelsesmyndighet, men den må begrenses til avgjørelser som angår virksomhetens drift og organisering. Styrets rolle i forhold til samarbeidskommunene må utformes i vedtektene.

Styresammensetning

Styresammensetningen hjemles i vedtektene.

Offentlige anbudsregler og støtte

Anskaffelsesregelverket gjelder alltid når kommunen kjøper varer eller tjenester fra andre enn kommunen selv (kommunenes rettssubjekt.) Hvis samarbeidet er organisert som et eget rettssubjekt følger reglene om offentlig anskaffelser for det tilfellet at selskapet ønsker å kjøpe fra andre enn deltakerkommunene.

Hvis samarbeidet er et eget rettssubjekt kan reglene om offentlig støtte komme til anvendelse.

Skatt

§27 selskap som ikke er et selvstendig rettssubjekt er en del av kommunene og betaler ikke skatt. Hvis det er organisert som et selvstendig rettssubjekt vil selskapsformen avgjøre i hvilken grad det betaler skatt.

Merverdiavgift

Et § 27 samarbeid som er et eget rettssubjekt vil kunne registreres i merverdiavgiftsmanntallet i de tilfeller der *virksomheten* til selskapet er merverdiavgiftspliktig. Registrering innebærer rett til å kreve fradrag for inngående merverdiavgift.

Et § 27 samarbeid vil også kunne omfattes av reglene om merverdiavgiftskompensasjon tilsvarende som for kommunene. Det er imidlertid viktig å merke seg at der hvor kommunen har benyttet et § 27 selskap til å utføre oppgaver som gir rett på kompensasjon er det dette selskapet som får rett på kompensasjon - og ikke kommunene.

3.1.3 Interkommunale selskap IKS

Del av kommunen

Samarbeid mellom flere kommuner og /eller fylkeskommuner kan organiseres som et interkommunalt selskap (IKS). Slike selskap styres av "IKS-loven" av 29.01.99. Selskapet er egen juridisk enhet og er rettslig og økonomisk adskilt fra deltakerkommunene, men den enkelte deltager hefter ubegrenset for sin andel av selskapets forpliktelser. Selskapet kan derfor heller ikke gå konkurs. Det at eieren hefter ubegrenset for sin andel av selskapets forpliktelser skiller det fra aksjeselskap som har begrenset ansvar.

Der eierkommunene betaler tilskudd til driften er selskapets budsjett ikke endelig før deltakerkommunens budsjetter for kommende år er behandlet, jfr. kommunelovens § 45.4. Dette betyr at budsjettvedtak som representantskapet gjør i selskapene ikke er endelig før ved slutten av året. En annen utfordring er at de enkelte eierne kan ha forskjellig innstilling til

størrelse på tilskudd/forpliktelsene i selskapet. Det er derfor viktig at denne type utfordringer reguleres så detaljert som mulig i selskapsavtalen.

Forretningspreget virksomhet

Interkommunale selskaper er mest brukt som organisasjonsform ved gjennomføring av kommunale tjenester som er behovs- og regelstyrt og som gjennom samarbeid er ment å gi stordriftsfordeler, større fagmiljøer, attraktive arbeidsplasser og gode karrieremuligheter, og derav ikke i utgangspunktet drevet av ønsket om å være en forretningspreget virksomhet.

Likevel er det et argument at etablering av et IKS er knyttet til at tjenestene kan utføres med større mulighet for å levere en bedre og mer kostnadseffektiv tjeneste til kommunenes innbyggere og næringsliv. Organiseringen kan være krevende der selskapets tjenester er i tett inngrep med og avhengig av den øvrige kommunale organisasjonen.

Organisasjonsformen brukes også der det skal gjennomføres regionale utviklingsoppgaver, prosjekter og anlegg. Ved slike formål kan selskapet også dannes for et bestemt tidsrom.

Siden IKS gir eierne hele ansvaret for de økonomiske forpliktelsene bør det lages en selskapsavtale som sikrer en oppfølging av tjenestene i tråd med de ønskede politiske føringene. For å sikre eierne og selskapet god økonomistyring og forutsigbarhet, må styret gis føringer fra representantskapet. Selskapet må evne å kunne forholde seg til endrede rammebetingelser, slik den øvrige linjeledelsen i kommunen må ut fra rammebetingelser gitt i handlingsprogram og årsbudsjett.

Det er naturlig å kreve at selskapet etablerer interne kontrollsystemer, rapporteringsrutiner, økonomistyringsregler og strategiske plandokumenter tilsvarende det som gjennomføres i de øvrige enheter til eierkommunene. Eierne må her være aktive og samkjøre prosessene mot selskapet.

Øverste organ

Selskapets øverste myndighet er representantskapet som består av minst ett medlem fra hver (fylkes)kommune, oppnevnt av fylkestinget/kommunestyret. Om nødvendig har kommunestyret/fylkestinget instruksjonsrett overfor sine medlemmer i representantskapet.

Representantskapet velger styret i selskapet, og behandler selskapets regnskap, budsjett og økonomiplan samt andre saker som etter lov eller selskapsavtale skal behandles i representantskapet. Representantskapet kan omgjøre styrets vedtak.

Ut i fra denne myndighetsstrukturen vil det være viktig at representantskapet er godt informert om eiernes mål for selskapet.

Ved dannelse av selskapet skal det utarbeides en skriftlig selskapsavtale som behandles av kommunestyrene, eventuelt også fylkesting. Denne avtalen danner grunnlaget for selskapets etablering og hvordan drift, ansvar og praktisk tilrettelegging skal gjennomføres. Dersom det senere oppstår tvil eller dissens om selskapets drift, ansvar eller myndighetsutøvelse, vil selskapsavtalen være den som forplikter partene.

Selskapsavtalen kan også fastsette behandlingsregler for enkelte type saker og angi fordeling av myndighet mellom styret og representantskapet.

Styrollerollen

Styret forvalter selskapet på vegne av deltakerkommunene. Denne forvaltningsmyndigheten må utøves innenfor rammen av selskapets formål, selskapsavtalen og selskapets årsbudsjett

som vedtas av representantskapet, samt vedtak og retningslinjer fastsatt av representantskapet.

Styresammensetning

Med unntak av de ansattvalgte styreprerentanter velges styret av representantskapet og må bestå av minst tre personer som ikke er medlem av representantskapet eller daglig leder i selskapet. Av styremedlemmer som velges av eierne må hvert kjønn være representert med minst 40%.

Offentlige anbudsregler og støtte

I utgangspunktet gjelder anskaffelsesregelverket alltid når en kommune kjøper varer eller tjenester fra andre enn kommunen selv (kommunens rettssubjekt). Et IKS er underlagt reglene om offentlig anskaffelser.

Utgangspunktet er at en tjeneste ut på anbud om det handles mellom to atskilte rettssubjekter, og prisen på tjenesten overstiger terskelverdien som er grensene for når det offentlige ikke lenger kan gå til direkte anskaffelse av en vare eller tjeneste.

Når kommunen kjøper tjenester fra selskaper kommunene selv eier, finnes det to unntak fra regelverket om offentlige anskaffelser som kan bli aktuelle. Dette er egenregi, det vil si der kommunen har direkte kontroll med selskapet gjennom sitt eierskap og selskapet i hovedsak leverer varer eller tjenester til eier (ne), eller tildeling av kontrakt uten anbud med hjemmel i en enerett jf. anskaffelsesforskriften § 1-3 bokstav h). Om kommunen etablerer et selskap, men likevel setter oppdragskontrakten ut på anbud, vil mest sannsynlig grunnlaget for selskapsetableringen falle bort.

Reglene om offentlig støtte vil i noen tilfeller medføre at det ikke er så klokt å organisere en tjeneste inn under et IKS. Dette fordi IKS eies av kommuner som samlet hefter ubegrenset for selskapets forpliktelser. Om kommunen gir støtte til virksomhet som drives av et selskap som den selv eier og dette bedrer konkurranseevnen til dette selskapet, kan dette medføre en konkurransevridning i markedet som anses å være ulovlig offentlig støtte.

Skatt

Interkommunale selskap, hvor deltakerne hefter ubegrenset for tilsvarende prosentandeler av selskapets forpliktelser, skal selskapslignes som et eget skattesubjekt på lik linje med aksjeselskaper, jf. skatteloven. 2-2 bokstav g.

Interkommunale selskaper skal på linje med andre selskaper ikke betale inntektsskatt til kommune og fylkeskommune eller formuesskatt, jf skatteloven. § 2-36 nr 1 og nr 2. Det er inntektsskatt til staten etter en skattesats på 28 % av et eventuelt overskudd.

Merverdiavgift

Et IKS vil kunne registreres i merverdiavgiftsmanntallet i de tilfeller der *virksomheten* til selskapet er merverdiavgiftspliktig. Registrering innebærer rett til å kreve fradrag for inngående merverdiavgift.

Et IKS vil også kunne omfattes av reglene om merverdiavgiftskompensasjon tilsvarende som for kommunene. Det er imidlertid viktig å merke seg at der hvor kommunen har benyttet et IKS til å utføre oppgaver som gir rett på kompensasjon er det IKS et som får rett på kompensasjon - og ikke kommunen.

3.1.4 Aksjeselskaper

Del av kommunen

h:\r3sakdb01\websak_larvik\DYBLI1809\602257_1_P.docx	Utgave/Gjelder f.o.m. ⇒	1 / 31.05.12
--	-------------------------	--------------

Et aksjeselskap er et eget rettssubjekt og regnes formelt sett ikke som en del av kommunen, verken organisatorisk, økonomisk eller kompetansemessig. Når virksomheten foregår i et konkurranseutsatt marked kan organisering gjennom et aksjeselskap med markedsorientert ledelse, gi økt konkurransekraft og tilpasningsdyktighet. Selskapsformen åpner også for at kommunen kan være eier sammen med andre kommuner, fylkeskommuner eller private.

Aksjeselskap har egne økonomiske rammer gjennom sine vedtatte budsjetter, og holder investeringer og driftsposter utenfor kommunens budsjett. Skulle selskapet vise seg ikke å være økonomisk bærekraftig vil aksjeselskapsformen begrense kommunens ansvar og økonomiske risiko. Det enkel Aksjeselskap er selskap med begrenset ansvar. Aksjonærenes økonomiske risiko er begrenset til aksjeinnskuddet, med tillegg av eventuelle eierlån til selskapet. Dette betyr at går selskapet konkurs vil ikke eierne måtte dekke tapet. Derimot kan styret og/eller det enkelte styremedlem bli saksøkt hvis de har drevet selskapet uforsvarlig og for kreditors regning.

Forretningspreget virksomhet

Et AS etableres i hovedsak der en har tjenester som gjennomføres i et konkurranseutsatt marked. Selskapsformen er lite egnet til å organisere lovpålagte tjenester, eller tjenester som har et stort behov for politisk styring gjennom demokratiske prosesser.

Øverste organ

Det øverste organ i et aksjeselskap er generalforsamlingen. Generalforsamlingen består av eierne (alle de som eier aksjer i selskapet) og er ansvarlig for at selskapet har et styre, en revisor og at det har tilstrekkelig kapital og akseptable rammebetingelser for drift. Generalforsamlingen fastsetter normalt vedtektene for selskapet. Kommunestyret fastsetter et selskaps vedtekter i forbindelse med en nyetablering. Ved endring av vedtektene må det være to tredelers flertall så vel av de avgitte stemmer som av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen.

De muligheter som ligger i eierstyring ved fastsettelse av selskapsvedtekter bør utnyttes, eventuelt ved aksjonæravtaler. Slik sett kan et aksjeselskap på mange måter styres politisk, tilsvarende aktivitet og rammebetingelser for de interne kommunale avdelinger i linjen. I selskap som er etablert sammen med andre kommuner/fylkeskommuner/ private aktører, kan styret bestå av representanter fra alle disse eierne. Denne måten å organisere eierskapet i et selskap på, kan skape et godt forum og et bredt samarbeid der dette er et viktig mål. I tillegg kan det etableres en/flere aksjeeieravtaler som gir visse rammer for selskapet, og dermed også styrets strategier. Det er særdeles viktig at eieren av selskapet bruker de styringsmuligheter som eksisterer som aksjeeieravtaler.

Indirekte eierstyring skjer ved at selskapsformen gir handlefrihet til styret og med myndigheten plassert gjennom eierne i generalforsamlingen. Det økonomiske ansvaret for kommunen er begrenset til innskutt aksjekapital. I hvilken grad eieren vil kunne innvirke og ha kontroll med selskapets utvikling vil være tett sammenfallende med hvilke medlemmer eierne lar seg representere med i styret.

Direkte eierstyring, kan gjøres gjennom å utforme vedtekter og eventuelt aksjonæravtaler på en slik måte at det gir tilstrekkelig god politisk styring av kommunale kjerneoppgaver / tjenester.

Styresammensetning

Som eier kan kommunestyret selv velge medlemmer til styret i aksjeselskap og eller gi fullmakt til den /de som skal utøve myndighet som generalforsamling til å velge styret. Det som er vanlig er at kommunestyret velger en valgkomite som setter sammen et styre ut i fra viktige kompetansekriterier.

Eier kommunen alle aksjene i selskapet kan kommunestyret velge alle styremedlemmene. Vanligvis velger man antall styremedlemmer ut i fra hvor mange aksjer man eier. De som har flertallet av aksjene velger vanligvis styrets leder. Det kan gjøres avtaler via en aksjonæravtale om hvor mange styremedlemmer den enkelte eier skal ha i styret.

Styrollerollen

Kommunen kan som aksjeeier i utgangspunktet ikke gi direkte pålegg til selskapets styre uten å gå gjennom den myndighet som ligger i generalforsamlingen. Dette betyr i praksis at kommunen som eier må innkalle til generalforsamling og avholde generalforsamling hvor eventuelle beslutninger stemmes over og protokollføres som beslutninger ved tilstrekkelig flertall.

Styremedlemmene skal i første rekke ivareta selskapets - og ikke kommunens interesser. Dersom det skulle komme til at det her ble interessekonflikt bør styret innkalle til ekstraordinær generalforsamling og eventuelt velge nytt styre.

For eierne er det særdeles viktig at styret og det enkelte styremedlem arbeider for å gjennomføre de mål eierne har satt.

En aksje gir også rett til aksjeutbytte. Størrelsen på aksjeutbytte foreslås av selskapets styre, men blir bestemt av aksjeeierne på generalforsamling. Generalforsamlingen har ikke rett til å vedta et høyere utbytte enn det styret foreslår, kun den størrelsen det foreslår eller eventuelt lavere utbytte.

Offentlige anbudsregler og støtte

Bruken av aksjeselskap til utføring av kommunale oppgaver, eller kommunale prosjekter medfører ikke at reglene for offentlige anskaffelser og anbudsplikt ikke kommer til anvendelse. Problemstillingen om konkurransevridende støtte gjelder også for offentlig eide aksjeselskap.

Dette betyr at alle selskaper som selv er offentlige myndigheter, eller som direkte eller indirekte er kontrollert av offentlige myndigheter gjennom finansiering, styresammensetning eller lignede er underlagt lov om offentlige anskaffelser og reglene om statsstøtte.

Skatt

Drift gjennom et aksjeselskap er, til forskjell fra ordinær kommunal virksomhet, normalt skattepliktig. Overskuddet fra selskapets drift vil være skattepliktig med 28 %. Det kan imidlertid være unntak fra den alminnelige skatteplikten, for eksempel i de tilfeller hvor aksjeselskapet driver med ideell virksomhet.

Garantier for et selskaps investering/lån

Larvik kommune som andre kommuner er underlagt forbud (kommuneloven) mot å gi garantier for "andres gjeld, og i denne forbindelse regnes også 100 % kommunalt eide aksjeselskap som "andre". Kommunalt eide aksjeselskap er imidlertid ikke underlagt de særlige regler som gjelder for kommunen for eksempel med hensyn til å ta opp lån.

Merverdiavgift

Et aksjeselskap vil kunne registreres i merverdiavgiftsmanntallet i de tilfeller der *virksomheten* til selskapet er merverdiavgiftspliktig. Registrering innebærer rett til å kreve fradrag for inngående merverdiavgift.

Et aksjeselskap vil også kunne omfattes av reglene om merverdiavgiftskompensasjon tilsvarende som for kommunene. Det er imidlertid viktig å merke seg at der hvor kommunen har benyttet et aksjeselskap til å utføre oppgaver som gir rett på kompensasjon er det *aksjeselskapet* som får rett på kompensasjon - og ikke kommunen.

3.1.5 Samvirkeforetak

Selskapsformen samvirkeforetak (SA) er en formalisering av de ulovfestede andelslagene, lutlagene, partslagene BA og så videre. Slike selskaper må innen 1. januar 2013 tilpasse sine vedtekter til loven, ellers kan de risikere å bli tvangsoppløst.

Del av kommunen

Foretaket er et selvstendig subjekt og ikke en del av kommunen.

Forretningspreget virksomhet

Samvirkeforetak driver ofte helt vanlig forretningsvirksomhet, men er en demokratisk organisasjonsform som bygger på prinsipper om aktiv brukerdeltakelse og frivillig og åpent medlemskap. Samvirkeforetaksformen har til hovedformål å fremme medlemmenes økonomiske interesser gjennom deres deltakelse i virksomheten som kjøper eller tilbyder av varer eller tjenester. Virksomhetens avkastning, bortsett fra en normal forretning av innskutt kapital, blir enten stående i virksomheten eller fordelt blant medlemmene på grunnlag av deres andel i omsetningen.

Deltakerne i samvirkeforetak har et begrenset ansvar for virksomheten. Deltakerkretsen er ubegrenset i likhet med aksjeselskaper og i motsetning til IKS.

Øverste organ

I utgangspunktet er det årsmøte som er foretakets øverste organ. Foretaket kan også organiseres med et representantskap hvor mange beslutningsprosesser kan legges.

Styresammensetning

Hvordan styret settes sammen og velges, reguleres i vedtektene.

Styrolleren

Styret opererer vanligvis som et ordinært selskapsstyre. Styret rapporterer representantskapet hvis det er valgt eller til årsmøte.

Skatt

Foretaket betaler vanligvis ordinær selskapsskatt.

Merverdiavgift

Selskapet følger reglene i MVA lovgivningen, og vil kunne registreres i merverdiavgiftsmanntallet i de tilfeller der *virksomheten* til selskapet er merverdiavgiftspliktig. Registrering innebærer rett til å kreve fradrag for inngående merverdiavgift.

3.1.6 Stiftelser

Stiftelser er regulert i stiftelsesloven av 15.06.01. En stiftelse skiller seg fra de andre selskapsformene ved at den ikke har noen eiere eller deltakere. Stiftelser er selveiende. Når stiftelsen først er opprettet har stifterne ikke lenger rådighet over formuesverdien som er overført stiftelsen. Stiftelser har dermed intet eierorgan, men kan etter Stiftelsesloven av 2005 ha andre styringsorganer som for eksempel en representativ stiftelsesforsamling

I Larvik kommune er det en stor stiftelse Larvik kommunale Boligstiftelse, som tidligere var fem boligstiftelser.

Del av kommunen

Da en stiftelse ikke har noen eier er den ikke en del av kommunen og derav i utgangspunktet fristilt kommunenes administrasjon og politikk. Det stiftelsens styres av er formålsparagrafen i vedtektene.

Som alternativ organisasjonsform er stiftelser ikke brukt mye der eier(av formuesverdi)/stifter ønsker løpende styringsmulighet og demokratisk påvirkning av verdiene.

Noen erfaringer fra denne styringsmodellen viser at den er utfordrende med hensyn til styring, ledelse og oppløsning. Siden oppretteren ikke står fritt til å forvalte eller løse opp stiftelsen, er det ingen god organisasjonsform om kommunen ønsker å utøve eierstyring

Hvis det skulle være ønskelig å oppløse LKBs og overføre eiendommene til LKE for at kommunestyret skal kunne utøve kontroll med kommunenes boligforvaltning og boligstruktur vil dette medføre i overføringskostnader blant annet i form av dokumentavgift på 2.5 % av salgssummen. Utover dette må en eventuell oppløsning godkjennes av Stiftelsestilsynet. For å få til en oppløsning skal det særdeles gode grunner til. Vanligste oppløsningsgrunn er at stiftelsens formål har falt bort, ofte at formuen er brukt opp o.l

Forretningspreget virksomhet

Stiftelser anvendes i særlig grad ved virksomhet av ikke-økonomisk karakter, spesielt med et sosialt eller kulturelt formål. Og benyttes i liten grad som organisasjonsform for næringsvirksomhet, unntak fra dette kan delvis være boligstiftelsene.

Øverste organ

Styret er stiftelsens øverste operative organ, men det kan bestemmes i vedtektene at stiftelsen skal ha en kontrollkomite. Denne komiteen følger styrets arbeid og har vanligvis et spesielt fokus på at stiftelsens strategi ligger innenfor formålet og at det er tilstrekkelige rutiner i forhold til økonomistyring.

Stiftelsestilsynet, opprettet 1. januar 2005, har ansvaret for tilsyn og kontroll av alle stiftelser etter stiftelsesloven.

Styresammensetning

Det er hjemlet i vedtektene hvordan styret velges og settes sammen.

Styrolleren

Da styret er stiftelsen øverste organ og mange stiftelser har liten administrasjon vil styret i praksis mange ganger være et mer enn vanlig operativt styre. Dette medfører at styret ofte tar mange operasjonelle avgjørelser og derav har sterk påvirkning på stiftelsens utvikling.

Skatt

Stiftelser med formål å drive virksomhet uten eget økonomisk formål skal i utgangspunktet ikke betale skatt..

Merverdiavgift

Etter Høyesteretts avgjørelse i 2009 har nå kommunale stiftelser som utfører lovpålagte oppgaver rett til momskompensasjon på lik linje med kommunen.

3.1.7 Kommunens ulike roller

Kommunen har ulike roller, blant annet som myndighetsutøver, tjenesteprodusent og som eier av selskap.

Ved vurdering av selskapsdannelse må særlig behovet for politisk styring, mulighetene for å drive demokratisk påvirkning og kontroll med prosesser vurderes.

Oppsummeringsmessig illustreres i figuren under de alternative organisasjonsformene som kommunen kan bruke for å tilby sine tjenester og tilbud til innbyggere og næringsliv.

Figur .: Alternative organisasjonsformer og deres kjennetegn.

Forvaltning		Konkurransesituasjon		Fristilling
<i>Kommuneloven</i>		<i>Interkommunale selskap</i>	<i>Aksjeloven</i>	<i>Stiftelsesloven</i>
<i>Etat (§10) Institusjon (§11) Foretak (kap.11)</i>		<i>Interkommunalt selskap (IKS)</i>	<i>Aksjeselskap (AS)</i>	<i>Stiftelse</i>
<p><i>Verstkommune (§28) Samarbeid (§27)</i></p> <p>Grunnstruktur:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Kommunestyret -Formannskap/Utvalg -Rådmann <p>"Eiere":</p> <ul style="list-style-type: none"> -Innbyggere -Næringsliv <p>Integrert del av kommunen</p>	<p>Grunnstruktur:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Representantskap -Styre -Daglig leder <p>Eiere:</p> <ul style="list-style-type: none"> Begrenset <p>Eiers ansvar:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ubegrenset <p>Styrerepresentanter:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ubegrenset økonomisk og strafferettslig ansvar (solidarisk økonomisk ansvar) jfr akse.- IKS- og Stiftelsesloven <p>Selvstendig rettssubjekt</p>	<p>Grunnstruktur:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Generalforsamling -Styre -Daglig leder <p>Eiere:</p> <ul style="list-style-type: none"> Begrenset <p>Eiers ansvar:</p> <ul style="list-style-type: none"> Begrenset til innskutt kapital <p>Ingen eiere</p>	<p>Grunnstruktur:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Styre -Daglig leder 	
Grad av politisk styring				

3.2 Overordnede styringsprinsipper

3.2.2 Fastsettelse av vedtekter og selskapsavtaler

Fastsetting av vedtekter (KF, AS) og selskapsavtaler (IKS) er ved siden av utnevning av styremedlemmer det viktigste styringsvirkemiddel eier har.

Vedtekter for aksjeselskap fastsettes av generalforsamlingen, men kommunestyret kan før generalforsamlingen treffe vedtak som binder opp stemmegivningen til sin representant i generalforsamlingen. Vedtekter for kommunale foretak fastsettes og endres av kommunestyret. Selskapsavtale fastsettes av kommunestyret, men kan endres av representantskapet.

Følgende elementer inngår alltid i vedtektene / selskapsavtalen:

Navnet på selskapet og selskapets formål, selskapets forretningskontor (geografisk sted), antall representantskapsmedlemmer (IKS), antall styremedlemmer, annet (for eksempel bestemmelser om fullmakter til representantskap, styre og daglig leder).

3.2.3 Styrerepresentasjon

Utnevning og skifte av personer til styret, og fastsetting av vedtekter, er de viktigste styringsmuligheter eier har. Eiers ansvar i forbindelse med styreoppnevning er særlig å sikre profesjonalitet og relevant kompetanse i styret.

Både i aksjeselskaper og interkommunale selskaper er det selskapets eierorganer som utnevner styret. Kommunestyret kan imidlertid før generalforsamlingen/representantskapsmøtet treffe vedtak som binder opp stemmegivningen til sin(e) representant(er). Kommunestyret kan gis forslagsrett/-plikt gjennom vedtektsbestemmelser. I kommunale foretak er det kommunestyret som utnevner styret.

Ideelt sett bør det legges vekt på en bred kompetanse blant de som velges inn i styrene:

- God økonomisk og juridisk forståelse
- Solid bransjekunnskap
- Erfaring fra næringsvirksomhet
- Styreerfaring
- Politisk/samfunnsmessig kompetanse

Fagkompetanse må avveies i forhold til den politiske kompetansen særlig der hvor selskapet driver virksomhet knyttet til velferd og kommunale kjernetjenester.

3.3 Kommunens rett og plikt til å utøve eierkontroll.

3.3.1 Kontrollutvalget (kommuneloven) § 77.5

Kontrollutvalget har ansvar for selskapskontroll i interkommunale selskaper og kommunalt eide aksjeselskaper. Dette innebærer bl.a. at kontrollutvalget/revisor har rett til å innhente opplysninger fra selskapsorganene og til å være til stede på representantskapsmøte /generalforsamling.

Den løpende rapporteringen gjennom året skjer gjennom styrene i selskapene, og fra eiers side gjennom behandling av årsmelding og budsjett i den årlige generalforsamlingen. For to av tre foretak behandles foretakets strategi av kommunestyret. Ønsker eier å ta et større eierskap gjennom styring og føringer for selskapene kan det vurderes å øke graden av rutiner for rapporteringer. Til sammenlikning gjennomfører kommunes egne enheter tertialrapporter som legges fram for politisk behandling..

3.3.2 Forholdet til offentlighetsloven og arkivloven:

Med unntak av enkelte aksjeselskaper og stiftelser, gjelder arkivloven og offentlighetsloven for kommunale samarbeidsordninger som er organisert etter kommuneloven §§ 27 og 28 – det vil si interkommunale selskaper og kommunesamarbeid med vertskommune.

Offentlighetsloven og deler av arkivloven kan også gjelde for kommunale aksjeselskaper. Hovedregelen er, at der det offentlige har en dominerende posisjon og hvor det forvaltes offentlig kapital, skal virksomheten være underlagt offentlig kontroll og allmennhetens innsynskrav. Arkiver etter virksomheter som løser oppgaver på vegne av det offentlige må også bevares.

Offentlighetslovens virkeområde:

Ny offentlighetslov som trådte i kraft i 2009 gjelder ikke bare for offentlige organer, men omfatter rettssubjekter som handler på vegne av det offentlige og hvor det offentlige har mer

enn 50% eierandel med rett til å velge mer enn halvparten av stemmene i det øverste organet. Unntaket gjelder konkurranseutsatt næringsdrift etter vilkår nevnt i forarbeidene.

Offentlighetsloven (§ 2) gjelder for:

- a) staten, fylkeskommunene og *kommunene*
- b) andre *rettssubjekter* i saker der det *fattes enkeltvedtak* eller *utferdiges forskrift* (offentlig myndighetsutøvelse)
- c) selvstendige rettssubjekt der stat, fylkeskommune eller kommune direkte eller indirekte har en *eierandel* som gir *mer enn halvparten av stemmene* i det øverste organet i rettssubjektet
- d) Selvstendige rettssubjekt der stat, fylkeskommune eller kommune direkte eller indirekte har *rett til å velge mer enn halvparten av medlemmene med stemmerett* i det øverste organet i rettssubjektet.

Bokstav c og d gjelder ikke for rettssubjekter som hovedsakelig driver næring i direkte konkurranse med og på samme vilkår som private – etter visse vilkår.

Selskapsavtale og vedtekter – bestemmelser om offentlig innsyn og arkiv:

For alle kommunale selskapsformer som faller inn under reglene for offentlige arkiv i arkivloven, må selskapsavtalen/vedtektene inneholde bestemmelser om hvilke lover som gjelder, om offentlig innsyn og postjournal, arkivdrift, eierskap, utgifter, dagligarkiv og deponering. Styringsdokumentene skal også ha bestemmelser om forvaltning av personalarkiver, objektarkiver (klient- og eiendomsarkiver), saksarkiver og møtebøker etter at disse er gått ut av bruk eller ved nedleggelse og selskapsoppløsning.

3.4 Gjennomgang av selskaper sortert etter formål (forretningsdrift / andre mål) og selskapsform

3.4.1 Larvik kommunale eiendom KF

Formål:

«§ 2 *Formål og ansvarsområde*

Foretaket skal:

- *være Larvik kommunes eiendomsfaglige organ, og ivareta de administrative og forvaltningsmessige oppgaver Larvik kommune er tillagt etter lover, forskrifter og avtaler.*
- *eie den del av kommunens eksisterende og fremtidige bygningsmasse med tilhørende eiendom som kommunestyret til enhver tid legger til foretaket*
- *forvalte, drifte, vedlikeholde og utvikle bygningsmassen i henhold til kommunestyrets mål, strategier og slik at leietakernes behov tilfredsstilles.*
 - *ivareta kommunens byggherrefunksjon*
 - *levere servicetjenester herunder renholds- og vaktmestertjenester*
 - *stå for klargjøring av og salg av kommunal utbyggingsgrunn*
 - *forvalte, drifte, vedlikeholde og utvikle kommunens ubebygde grunn med unntak av friluft- og friområder*
 - *opptre som grunneier i forhold som berører kommunal gategrunn/trafikkareal, parker, friområder og lekearealer»*

Foretaket ble etablert i ordinært drift 01.01.2009 etter vedtak i KST-sak 091/08 av 18.06.2008. Saken bygger på anbefalinger gjort i en utredning utført av KPMG. Utredningen ble bestilt av kommunestyret i sak 297/07 der følgende ble vedtatt:

h:\r3sakdb01\websak_larvik\DYBLI1809\602257_1_P.docx	Utgave/Gjelder f.o.m. ⇒	1 / 31.05.12
--	-------------------------	--------------

”Organisering av kommunens eiendomsforvaltning.

Kommunestyret endrer sitt vedtak i sak 087/07 Eiendomsforvaltningen-Valg av organisasjonsform, basert på rådmannens opprinnelige innstilling:

- 1. Eiendomsforvaltningens ulike oppgaver knyttet til eiendomskontoret, forvaltning av alle ubebygde arealer utenom kommunalt eide friområder/friluftsanser, forvaltnings- og driftsoppgaver som i dag ivaretas av andre og byggeprosjekter samles i en enhet og organiseres som et kommunalt foretak, med virkning fra 01.07.08. Kommunestyret har tidligere vedtatt en desentralisert vaktmestertjeneste innen blant annet skole, barnehage. Dette vedtaket opprettholdes og påvirkes ikke av at eiendomsforvaltningen nå organiseres som et KF.»*

De fleste kommunale bygg ble overført til foretaket pr.01.01.09 og det ble etablert en husleieordning mellom kommunens enheter og foretaket. Husleiene er solidarisk utjevnet på de ulike virksomhetsområdene slik at det er en felles husleiesats for f.eks alle skoler uansett alder og tilstand på bygningsmasse og tilsvarende innen pleie og omsorg, barnehage, kultur mm. Husleien skal dekke kapitalutgifter og øvrige kostnader til forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling (FDVU) av bygningsmassen.

Styret velges av kommunestyret med en funksjonstid på to pluss to, slik at erfaringsoverføring kan sikres. I dette foretaket har kommunestyret valgt styremedlemmer utenfor kommunestyret. Det er sikret ulik type kompetanse slik som juridisk-, økonomisk- og byggeteknisk kompetanse.

Foretakets styre legger årlig fram et strategidokument, inkludert årsbudsjett, for kommunestyret. Kommunestyret har ved den anledning mulighet til å justere mål og ambisjoner for foretakets virksomhet dersom det er ønskelig. Foretaket følger ellers kommunens rapporteringsregime med tertialvis rapportering i tillegg til årsevaluering.

Ved opprettelsen av foretaket ble det samtidig vedtatt at alle store byggeprosjekt skal gå i regi av foretaket. Tidligere har rådmannen ved noen anledninger organisert en del større byggeprosjekt i direkte linje under rådmannen (f.eks 2-1 sengsprosjektet og kulturhusprosjektet) mens andre prosjekt ble håndtert av daværende kommunale enhet, eiendomskontoret.

3.4.2 Larvik havn KF

Larvik havn ble besluttet omorganisert til kommunalt foretak i Kst-sak 19/03 av 17.09.2003. Tidligere var navnet «Larvik havnevesen» og organisasjonsformen var kommunal bedrift etter daværende kommuneloven § 11. Som følge av endringer i kommuneloven fattet kommunestyret vedtak om å organisere selskapet som et kommunalt foretak etter gjeldende kommunelov kap. 11.

Kommunen hadde krav på seg if.b med revisjonen av kommunelova i 1999 til å endre selskapsformen. Dersom kommunen ikke hadde foretatt seg noe innen 01.01.2004 ville havnevesenet automatisk blitt betraktet som en vanlig kommunal etat og havnestyret som et «fast utvalg» etter kommuneloven § 10. Ved behandlingen av denne saken ble det også vedtatt vedtekter for det nye foretaket Larvik havn KF.

Formål:

«§ 3 Foretakets formål:

Foretakets formål er av både offentligrettslig og privatrettslig art, og foretaket skal i sin virksomhet holde et saklig skille mellom disse to formål.

Foretaket er kommunens havne- og farvannsfaglige organ.

Foretaket skal ivareta de offentligrettslige oppgaver av forvaltningsmessig, administrativ og øvrig art som kommunen er tillagt i medhold av havne- og farvannsloven av 17. april 2009 nr. 19 (heretter hFL) med tilhørende enkeltvedtak og forskrifter.

Foretaket skal også ivareta de samme oppgaver tillagt i medhold av andre lover, enkeltvedtak og forskrifter, for så vidt gjelder havner og farvann, med mindre kommunestyret bestemmer noe annet.

Foretaket skal også drive privatrettslig havnevirksomhet. Herunder skal foretaket forvalte de kommunale havneanlegg, og drifte, utvikle og utvide disse på en driftsmessig, sikkerhetsmessig, miljømessig, økonomisk, konkurransemessig og etisk forsvarlig måte. Dette skal skje under hensynet til behovet for en effektiv og forsvarlig sjøtransport og en effektiv og forsvarlig håndtering av gods og passasjerer, som ledd i kommunens, regionens og landets samlede samferdsel og næringsliv, tilpasset havnens størrelse, ressurser og betydning.

Foretaket kan også engasjere seg i virksomhet som direkte eller indirekte bidrar til å styrke eller videreutvikle den havnerelaterte virksomhet. Dette engasjementet kan være av både operativ og finansiell karakter.»

Styrets 7 medlemmer velges av kommunestyret og har funksjonstid sammenfallende med kommunestyreperioden. Havnestyrets medlemmer velges av kommunestyret. Kommunestyret velger også leder og nestleder i foretaket.

Foretakets vedtekter ble sist endret i KST-sak 078/11 den 15.06.2011, dette med bakgrunn i endringer i Havne- og farvannsloven av 17.04.2009 nr 19.

I saken om vedtektsendringer er det verdt å merke seg at det ble fattet vedtak om at havnestyrets møter skal holdes for åpne dører. Videre ble det i de nye vedtektene § 16 åpnet for at havnekapitalen kan søkes omdisponert til andre formål enn havneformål, i tråd med endringer i ny havne- og farvannslø.

Foretakets styre legger årlig fram et strategidokument, inkludert årsbudsjett, for kommunestyret. Kommunestyret har ved den anledning mulighet til å justere mål og ambisjoner for foretakets virksomhet dersom det er ønskelig. Foretaket har kvartalsvis rapportering på økonomi i tillegg til årsevaluering. Det er ingen overføringsøkonomi fra kommunen til dette foretaket.

3.4.2 Kulturhuset Bølgen KF

Beslutningen om opprette et kommunalt foretak til å stå for driften av Kulturhuset Bølgen ble fattet i Kst-sak 124/07 av 20.06.2007.

Forut for beslutningen lå et utredningsarbeid initiert av en politisk ledet gruppe, - «kulturhusgruppa». Ulike modeller for driftsselskap var til vurdering, - kommunal enhet organisert under rådmannen, kommunalt foretak og aksjeselskap. Den politisk sammensatte

gruppa la fram en innstilling der det ble konkludert med at selskapsformen skulle være kommunalt foretak etter kommunelovens kap. 11. Det var dissens om dette i gruppa som i stor grad avspeilet de vanlige skillelinjene i politikken, SVs representant ønsket kommunal enhet, Høyres et aksjeselskap mens Larvikslista og Ap gikk inn for kommunalt foretak.

Det endelige vedtaket ble fattet i Kst-sak 127/07 av 17.10.2007 der navnet på selskapet ble Larvik kulturhus Bølgen KF og vedtektene ble vedtatt med slik formålsparagraf:

Formål:

«§ 3 Formål

- 1. Foretakets formål er å drive det kommunale kulturhuset i Larvik som et brukshus for det lokale kulturliv og dermed tilby en kulturell og sosial møteplass for et bredt publikum. Foretaket skal ikke ha erverv som formål og skal ikke gi økonomisk utbytte som kan brukes til andre formål. Evt overskudd skal forbli i virksomheten, forutsatt av hele kommunen går med regnskapsmessig overskudd, jfr. kommuneloven.*
- 2. Foretaket skal tilby innbyggerne et mangfold av profesjonelle kulturytringer på nasjonalt og internasjonalt nivå, både innenfor film, dans, musikk, billedkunst og teater.*
- 3. Foretaket skal videre bidra til å utvikle Larvik som reisemål og sikre inntjening ved at saler m.v. kan leies ut til undervisnings-, konferanse- og kongressformål.*
- 4. Foretaket kan engasjere seg i annen virksomhet som kan bidra til et bredere kulturtilbud i Larvik, enten selv, i form av egenproduksjon, eller i samarbeid med andre selskaper.»*

Styret i kulturhuset Bølgen KF, med 8 medlemmer, skulle ihht opprinnelige vedtekter følge kommunestyrets valgperiode og velges av kommunestyret. I vedtektene gis Kulturrådet i Larvik og Larvik næringsforening anledning til å fremme forslag på styremedlemmer. I forbindelse med valg til styret våren 2012 besluttet kommunestyret at deler av styret skal byttes ut etter 2 år. På bakgrunn av dette er vedtektene nå revidert på dette punktet.

Styret i Larvik kulturhus Bølgen KF legger fram økonomiplan og årsbudsjett for kommunestyret. På dette punktet skiller foretaket seg ut fra de to andre foretakene kommunen har, som begge legger fram strategidokument. Kommunestyret får seg således ikke forelagt selskapets strategi og mål for virksomheten. Bortsett fra det økonomiske resultatet blir det bare hvordan foretaket oppfyller formålet, jfr formålsparagrafen, som kan evalueres. Formålsparagrafen er vid og som styringselement vil strategien være helt sentral for et aktivt eierskap.

Eierne (kommunestyret) må selv ta et valg om det er ønskelig og formålstjenlig å sette andre mål enn økonomiske for et kulturpolitisk virkemiddel som driften av et kulturhus.

Foretaket følger samme rapporteringsregime til kommunestyret som kommunen for øvrig.

Larvik kulturhus Bølgen KF eier selv bygget det operer i. Dette ble besluttet i Kst-sak 016/11 av 16.02.2011. Foretaket mottar 3,5 mill kr i overføringer fra kommunen i 2012.

3.4.3 Vestfold interkommunale kontroll-utvalgssekretariat (VIKS)

Larvik sluttet seg til selskapet i 2005. Selskapet er eid av kommunene Sande, Hof, Holmestrand, Re, Horten, Tjøme, Andebu, Lardal, Larvik, Nøtterøy, Tønsberg og Vestfold fylkeskommune.

Selskapet er organisert etter kommuneloven § 27 som et interkommunalt/fylkeskommunalt samarbeid og er egen juridisk person. Driften av selskapet finansieres av årlige driftstilskudd fra eierkommunene etter et fast grunnbeløp med tillegg av andel av kostnadene fordelt etter innbyggertall. Larviks overføringer til selskapet for 2012 er budsjettert med kr 406.000,-

Formål:

«§ 3 FORMÅL

Formålet med samarbeidet er å utøve sekretariatfunksjon for kommunale og fylkeskommunale kontrollutvalg i Vestfold. Dette slik det framgår av kommunelovens bestemmelser og forskrifter om kontrollutvalg. Selskapet kan også foreta selskapskontroll basert på bestilling fra det enkelte kontrollutvalg. Sekretariatet kan også utføre oppdrag for andre kommuner/fylkeskommuner enn deltakerkommunene etter vedtak i styret.»

Selskapet innehar sekretariatsfunksjonen for eierkommunenes kontrollutvalg for å sikre disse uavhengighet fra administrasjonssjefen.

Selskapets styre består av en representant fra kontrollutvalget i hver av eierkommunene.

3.4.4 Vestviken110 IKS

Formål:

« § 4 Selskapets formål

Selskapets formål er å dekke kommunenes behov, plikter og oppgaver i forbindelse med "Forskrift om organisering og dimensjonering av brannvesen" § 4-5, § 4-6, § 4-7 og § 6-3.

Dette omfatter:

- *Lovpålagte nødalarmtjenester (110)*
- *Automatiske brannalarmer tilknyttet 110 sentral etter Brannloven med forskrifter, Plan- og bygningsloven med forskrifter og etter vedtak fattet av lokale politiske utvalg/nemnder*
- *Utalarming og kommunisering med stedlig brannvesen*
- *Avtaler knyttet til nødalarmsrelaterte tjenester*
- *Dokumentasjon av innsatser»*

Vestviken 110 IKS (V110) skal ivareta innbyggernes behov for profesjonell hjelp ved brann, ulykker, akutt forurensning, og andre kriser gjennom et regionalt samarbeid med brannvesen og andre nødetater.

Søndre Buskerud 110-sentral IKS (SB 110) ble etablert 1. april 2004, og dekket Søndre Buskerud politidistrikt og kommunene Hof, Lardal og nordre del av Re. 1. januar 2009 endret selskapet navn til Vestviken 110 IKS (V110)

Det ble våren 2007 innledet en dialog mellom Ringerike brann- og redningstjeneste og administrasjonen i SB 110, med det formål i fellesskap å utvikle et regionalt samarbeid for mottak av nødmeldinger og utalarming av mannskap i sine dekningsområder.

Det ble i 2007 enighet om at sentralene skulle slå seg sammen, og fra 1.1.2009 skulle en sentral fungere for hele dekningsområdet, med base i Drammen.

Sommeren 2009 gikk V110 i samtaler med Vestfold 110 Sentral om en mulig sammenslåing av de to selskapene, og 9.mars 2010 overtok V110 tjenestene for Vestfold. Samtidig fikk selskapet 5 nye medarbeidere, hvorav en medarbeider ble ansatt i V110 og de 4 andre er på utleie fra brannvesen i Vestfold. Larvik kommune sluttet seg til IKS etter vedtak om dette i kommunestyret i sak 159/09 av 09.12.2009.

3.4.5 Vestfold krematorium IKS

Formål:

«§ 2. Formål og virksomhet.

Selskapets formål er å anlegge, eie og drive et krematorium på vegne av deltagerkommunene.

Selskapet kan selge tjenester til kommuner utenfor eierkommunene. Selskapet leverer tjenester knyttet til, og i samsvar med, gravferdslovens bestemmelser om kremasjon og urnegravferd.

Selskapet skal finansiere sin drift gjennom innbetalinger fra tjenestekjøperne. Selskapet avgir regnskap etter kommunale regnskapsprinsipper.»

Arbeidet med å danne et felles krematorium startet allerede i 2000. De kirkelige fellesrådene i Horten, Tønsberg og Larvik samt Sandefjord kommune tok initiativ til dette.

Bakgrunnen var todelt:

Staten hadde vedtatt nye forskrifter for utslipp fra krematorier, gjeldende fra 1/1-2007.

De 4 krematoriene i Vestfold (Horten, Tønsberg, Sandefjord og Larvik) hadde vært i drift i 40-50 år. De framsto både teknisk og bygningsmessig i dårlig forfatning. En rehabilitering og opprustning av disse ville blitt svært kostnadskrevenende, samtidig som det noen steder også ville krevd utbygginger som praktisk sett ville vært vanskelig å gjennomføre.

De respektive kommunestyre i Vestfold vedtok i 2003/4 å etablere ett felles krematorium som et interkommunalt selskap IKS. Det ble samtidig vedtatt at nåværende krematorier skulle bli avviklet. Selskapet ble konstituert 24. august 2004.

Første utfordring var å finne en egnet lokalisering for virksomheten. Stokke kommune framsto først som den mest egnede plassering på grunn av sin sentrale beliggenhet i forhold til de fire kommunene. Etter den tid har selskapet vurdert mer enn 20 forskjellige tomtealternativ i Vestfold.

I desember 2004 fattet også Skien bystyre vedtak om å komme inn med 20 % eierandel i Vestfold Krematorium IKS, og å avvikle nåværende krematorium på Nordre Gravlund i Skien. Skien kommune valgte imidlertid i juni 2008 å tre ut av selskapet. Ny selskapsavtale ble vedtatt oktober 2008, og selskapet eies igjen av 4 Vestfoldkommuner. Navnet ble endret tilbake til Vestfold krematorium IKS.

3.4.6 IKA Kongsberg IKS

Selskapets fulle navn er Interkommunalt arkiv for Buskerud, Vestfold og Telemark IKS. Nåværende og potensielle eiere er kommuner og fylkeskommuner i Buskerud, Vestfold og Telemark. IKA Kongsberg ble stiftet i 1992, etter et initiativ fra Statsarkivet på Kongsberg. Den 13. november 2002 ble det nye interkommunale selskapet stiftet med hjemmel i lov om interkommunale selskaper. Opprinnelig hadde selskapet 15 medlemmer, men i 2003 ble selskapet organisert som et IKS med 34 medlemmer.

Larvik kommune søkte om medlemskap 1999. Kommunestyret ga sin tilslutning til interkommunal selskapsorganisering i 2003, jf. KST-sak 15/02 med opprinnelig selskapsavtale. Deltakerkommunene ble ikke avkrevd innskuddskapital utover det som var lagt inn i selskapet ved medlemskontigenten.

I henhold til ny selskapsavtale, gjeldende fra 01.01.2013, har selskapet 39 eiere. Fire meldte uttreden med virkning fra 2012, og ytterligere fem har meldt uttreden med virkning fra 2013.

Etter at fire eiere har trukket seg ut i 2011 teller selskapet 44 medlemmer.

Selskapet er regulert gjennom en selskapsavtale som er godkjent av IKA Kongsbergs styre og har arbeidsoppgaver som er definert via et strategidokument. Det økonomiske handlingsrommet ved overgang til ny modell for eiertilskudd er beskrevet i "Handlings- og økonomiplan for 2013-2016". Eierandelen justeres ved inn- og utmelding, jf. selskapsavtalen § 5. Ny eierskapsmodell trer i kraft i 2013 ved realisering av nytt "Arkivsenter Østafjelds". Byggeprosjektet legges ut på anbud, og kontraktene skal undertegnes med frist 01.06.2012. Hvis selskapet ikke mottar tilbud innenfor vedtatte rammer, blir saken tatt opp til ny vurdering i ekstraordinært representantskapsmøte i september 2012.

IKA Kongsberg har utarbeidet etiske retningslinjer for å skape felles holdninger til hvordan selskapet skal drives, slik at eiere, ansatte og brukere til enhver tid har tillit til selskapets profesjonalitet og integritet.

Selskapet har slik formålsparagraf:

«§ 4. Formål og ansvarsområde

Formålet med selskapet er å legge forholdene til rette for eiernes rasjonelle, funksjonsdyktige og effektive gjennomføring av arkivlovens intensjoner og bestemmelser. Selskapet skal kunne fungere som arkivdepot for eierne samt selge kompetanse og arkivtjenester til andre. Selskapet skal kunne fungere som fylkesarkiv for deltakende fylkeskommuner, og skal kunne motta privatarkiv.»

3.4.7 Arena Larvik IKS

Larvik kommunestyre besluttet ved kommunestyrevedtak i sak 16.08.06 at kommunen skulle bidra på investeringssiden i Arenaprojektet i tilknytning til Thor Heyerdahl videregående skole med 50%. I samme sak ble følgende vedtatt:

«Det arbeides videre med sikte på å etablere en felles driftsorganisasjon for Arena og kulturbygg i Larvik kommune, bygget på eksisterende intensjonsavtale. Avtalen utarbeides etter at Larvik kommune har behandlet bygging av kulturhus.»

Arena Larvik IKS ble vedtatt oppretta ved sak i Fylkestinget og i Larvik kommunestyre 171/07 av 17.10.2007. I samme sak ble selskapsavtalen vedtatt. Representantskapet består av

ordfører i Larvik kommune og fylkesordfører i Vestfold fylkeskommune. Larvik kommune har en eierandel på 50 % i selskapet.

Formålet til IKS-et gjengis her:

«§ 3 Mål for selskapet

Selskapet har som formål å forestå/ivareta utleie av Arena tilknyttet Thor Heyerdahl videregående skole i Larvik. Arena stilles til disposisjon for Selskapet for det formål Selskapet har.

Selskapet disponerer Arena i den tiden den ikke er i bruk som en del av skolens undervisningslokaler. Selskapet kjøper tekniske tjenester, som renhold og teknisk drift, av skolen, eller av andre tilbydere dersom skolen ikke har kapasitet i sitt driftspersonale. Disse forholdene reguleres i egen avtale mellom Selskapet og skolen.

Selskapet er kommunen og fylkeskommunens viktigste redskap for å gjøre Arena selvfinansierende.

Selskapet har anledning til å inngå avtaler om salg av navn på Arena til eksterne parter samt inngå avtaler om reklame i Arena. Inntektene av dette inngår som en del av selskapets inntekter.

Retningslinjer for reklame og servering av alkohol i Arena, skal utarbeides av selskapet, og godkjennes av representantskapet. Representantskapet skal særskilt godkjenne navn på Arena.»

Arena IKS har ihht vedtektene et styre valgt av representantskapet på 7 medlemmer. Styret har vært satt sammen med brei og relevant kompetanse for drift av et slikt selskap. Gjennom de første driftsår har det vist seg vanskelig å få selskapet i økonomisk balanse. Eierne har derfor måtte dekke regnskapsunderskudd gjennom disse årene.

3.4.8 Gea Norvegica Geopark IKS

Larvik kommune har eierinteresser tilsvarende 7,8 % i selskapet. Larvik kommune sluttet seg til selskapet gjennom vedtak fattet i sak 173/04 av 08.12.2004. Selskapet eies av kommunene Bamble, Kragerø, Lardal, Larvik, Nome, Porsgrunn, Siljan, Skien samt Telemark og Vestfold fylkeskommuner. Det betales et årlig per capita innskudd fra eierkommunene og fylkeskommunen. I 2011 utgjorde dette kr 270.000,- for Larviks del.

Selskapet har for tiden hovedkontor i Porsgrunn og har slikt formål:

§ 4 Formål og ansvarsområde

«Selskapet har som formål, gjennom en felles organisasjon, å tilrettelegge og forestå en god og informativ presentasjon av området geologiske naturarv. Dette omfatter også å vise sammenhenger mellom geologisk mangfold og betydningen dette har for menneskene i dag, i fortid og i framtid (herunder biologisk mangfold, miljøforhold, samfunnsutvikling, kultur, jordbruk, utnyttelse av geologiske naturressurser m.m.). Gea Norvegica Geopark har følgende visjon og hovedmål:

Visjon:

Gea Norvegica Geopark skal spre kunnskap om vår geologiske naturarv og sammenhengene mellom geologiske prosesser og vår eksistens.

Mål:

Gea Norvegica Geopark skal være en UNESCO Europeisk Geopark og skal:

- *Formidle geologiens betydning for samfunnet.*
- *Arbeide for bærekraftig bruk av den geologiske naturarven.*
- *Tilrettelegge regionens geologiske attraksjoner*
- *Synliggjøre regionens geologiske, historiske, kulturelle og økologiske kvaliteter.*
- *Bruke natur- og kulturarven til å styrke identitet og stolthet.*

Selskapet skal bidra til å samordne aktiviteter som utføres av ulike aktører, som for eksempel fylkesmennene, kommunene, næringsliv, interesseorganisasjoner og ideelle organisasjoner, ved forvaltning og drift av attraksjoner i geoparkområdet.

Geoparksamarbeidet forutsetter at en del praktiske oppgaver best løses av de enkelte eierne. Oppgavene og ansvarsforhold mellom de deltakende kommuner/ fylkeskommuner og geoparken reguleres i en egen avtale som vedtas av representantskapet.

Selskapet skal arbeide for å opprettholde status som en Europeisk Geopark godkjent av UNESCO, og være medlem av Global Geoparks Network (GGN) og European Geoparks Network (EGN). Selskapet skal sørge for drift i henhold til det til enhver tid gjeldende "EGN Charter".»

I selskapsavtalen gjeldene fra 11.12.2009 er hovedkontoret lagt til Porsgrunn som en midlertidig lokalisering. Endelig lokalisering av hovedkontoret skal besluttes av representantskapet.

Representantskapet er øverste myndighet og består av 12 medlemmer med 24 personlige varamedlemmer. Larviks ordfører er valgt som kommunens medlem i representantskapet.

Styret velges av representantskapet og består av 7 medlemmer med personlige varamedlemmer.

3.4.10 Vestfoldmuseene IKS

Larvik kommunestyre vedtok i sak 163/08 av 10.12.2008 å inngå som deltaker i Vestfoldmuseene IKS. I samme sak ble selskapsavtale, eieravtale og samarbeidsavtale mellom Vestfoldmuseene og Larvik kommune godkjent. Av selskapsavtalen framgår følgende formål:

«§ 4 FORMÅL

Vestfold Museum IKS skal drive og utvikle museene i Vestfold samt være et kunst-, historie-, naturhistorie- og museumsfaglig kompetansesenter for hele fylket. Museet skal forvalte og samle inn kunst-, natur- og kulturhistorisk materiale og eventuelle antikvariske bygninger. Det skal drives et systematisk arbeide rundt felles bevaring, forvaltning og dokumentasjon av samlingene og legges til rette for forskning, kunnskapsutvikling og formidling av lokal, regional, nasjonal og internasjonal kunst og kulturhistorie.»

Larvik kommunes inntreden i selskapet kom som resultat etter en lengre konsolideringsprosess startet høsten 2005 og endte med at Vestfoldmuseene IKS startet sin virksomhet 01.07.2009. Larvik kommune har en eierandel tilsvarende 16 % i selskapet. Kommunens årlige overføringer fastsettes i strategidokumentet og er i 2012 på om lag kr 4,2 mill kr.

Selskapets representantskap består av en representant for de 10 eierkommunene, fra Larvik er det ordfører som har dette vervet. Selskapet har et styre på 7 medlemmer, der 5 velges av representantskapet og 2 av og blant de ansatte. Styret utarbeider handlingsplaner og strategiplaner for selskapet. Strategiplaner sendes på høring til eierkommunene før endelig vedtak fattes i representantskapet.

3.4.11 Telemark kommunerevisjon IKS

Telemark kommunerevisjon IKS ble etablert i 2003, og er organisert som et interkommunalt selskap. Deltakere er alle de 18 kommunene i Telemark og Telemark fylkeskommune.

1.september 2007 ble Lardal kommune og Larvik kommune i Vestfold medeiere i selskapet.

Selskapet utfører revisjon og andre nærliggende tjenester for eierkommunene med deres tilhørende virksomheter. I tillegg tilbys revisjonstjenester til andre kommunale/fylkeskommunale aktører. Hovedkontoret ligger i Skien.

Larvik kommune sluttet seg til selskapet ved vedtak i kommunestyresak 042/07 av 14.03.2007. I samme sak ble allerede inngått selskapsavtale akseptert og samarbeidsavtale mellom Telemark kommunerevisjon og Lardal og Larvik kommuner ble vedtatt.

Selskapets formål er som følgende:

«§ 4 Formål og virkeområde.

Telemark kommunerevisjon IKS skal utføre de lovpålagte tjenester for deltakerne. Telemark kommunerevisjon IKS kan utføre andre revisjonsoppdrag og rådgivning for deltakerne.

Telemark kommunerevisjon IKS kan utføre revisjonsoppdrag og rådgivning for andre selskaper.

Selskapet har ikke erverv til formål. «

Larvik kommune har eierinteresser tilsvarende 15,64 % i selskapet. Larvik kommune kjøper sine revisjonstjenester fra selskapet, kostnaden eller overføringen til selskapet i 2012 er anslått til om lag 2,5 mill kr. Utover dette framgår det av samarbeidsavtalen mellom Larvik kommune og Telemark kommunerevisjon IKS at kommunen skal stille kontorlokaler inkl inventar vederlagsfritt til disposisjon til selskapet.

Representantskapet er selskapets høyeste organ og består av en representant fra hver av deltakerkommunene. Fra Larvik er det ordfører som innehar dette vervet. Styret består av 7 medlemmer hvorav 6 velges av representantskapet og 1 av og blant de ansatte.

3.4.12 Opplev Larvik A/S

Larvik kommunestyre vedtok etableringen av selskapet Opplev Larvik AS i sak 049/09 i møte den 29.04.2009. Forut for dette ble det som følge av et resultatmål i strategidokumentet for 2008 utarbeidet en utredning knyttet til framtidig organisering og utvikling innen reiseliv, arrangement og event. Utredningen konkluderte med at det burde opprettes et nytt selskap for å «*ivareta de potensialene og utviklingsmulighetene som først og fremst spiller opp mot de nye fasilitetene som ferdigstilles i 2009 og utover. I tillegg må det nye selskapet overta og videreføre relevante operative oppgaver og vertskapsfunksjoner som i dag utføres av Larvik turistkontor*» (KST-sak170/08)

I sak 049/09 ble selskapets vedtekter godkjent med slikt formål:

«§3 Formål

Selskapets formål er å drive koordinering, utvikling og markedsføring av produkter tilknyttet reiselivs- og opplevelsesnæringene, både utviklet i selskapet selv, og etter avtale med andre. Herunder også vertskapsfunksjoner for Larvik kommune. Selskapet vil videre bidra til å øke inntjening og besøk hos de virksomheter som samarbeider med selskapet, både som aksjonærer og i henhold til særskilte samarbeidsavtaler. Selskapet kan også selge konsulenttjenester innen organisering, markedsføring og salg av reiselivs- og opplevelsesorienterte tjenester.»

Selskapet er organisert som et aksjeselskap og forholder seg til aksjeloven. I vedtektene § er det beskrevet hvem som kan være aksjonærer i selskapet. Der er det også beskrevet begrensninger i størrelse på aksjeposter enkelteiere kan inneha. Ingen enkeltaksjonærer, med unntak av Larvik kommune, kan eie mer enn 20 % av selskapets aksjekapital. Larvik kommune kan ikke eie mer enn 50 %. Larvik kommunes eierandel er nå på 34,03%

Aksjonærene i selskapet er etter vedtektene § 6 pliktig til å yte et årlig destinasjonsbidrag til selskapets drift. For Larvik kommunes del vil destinasjonsbidraget i 2012 utgjøre 1,2 mill kr.

Selskapets øverste organ er generalforsamlingen. På generalforsamlingen har hver aksje en stemme. Generalforsamlingen velger selskapets styre som skal bestå av 5 – 9 personer samt styrets leder.

3.4.13 LINK Larvik AS

Ved behandlingen av sak 053/05 den 09.03.2005 besluttet Larvik kommunestyre å være med på stiftelsen av selskapet Link AS (Larvik Innovasjon-, Nærings- og Kompetansesenter)

Dette vedtaket bygget på tidligere behandling av sak 123/03 der blant annet følgende ble vedtatt: «Det etableres et nærings- og innovasjonssenter, som et samarbeidstiltak mellom partene, som skal koordinere det offentlige og andre næringsrelaterte virksomheters tilbud overfor næringslivet. Herunder bistå ved kompetansebygging, nyskaping og næringsetablering gjennom veiledning, rådgivning og oppfølging.....Larvik nærings- og innovasjonssenter etableres som et eget aksjeselskap med næringsliv og kommune som eiere...»

Ved behandlingen av sak 053/05 ble vedtektene godkjent med slik formål:

«§ 3. SELSKAPETS VIRKSOMHET

Selskapets formål er å fremme næringslivsarbeidet i Larvik kommune for å beholde eksisterende virksomheter og arbeidsplasser, og skape nye.

Selskapet er opprettet som et likeverdig partnerskap mellom kommunale organer og næringslivet i erkjennelsen av behovet for å forene ressursene i lokalsamfunnet mot et felles mål. Fremtidens konkurransesamfunn har nødvendiggjort nye organisasjonsformer og nye tiltak.

Selskapet har ikke som formål å drive egen næringsdrift.»

Selskapet er organisert som aksjeselskap under aksjeloven. Generalforsamlingen er selskapets høyeste organ og velger selskapets styre som etter vedtektene skal bestå av 3 – 7 medlemmer. Styrets sammensetning er regulert i aksjonæravtalen inngått 11.05.2005. I følge denne skal Larvik kommune peke ut 3 av styrets 6 medlemmer, Larvik næringsforening

2 og LO Larvik 1. Rådmannen i Larvik er kommunens varamedlem til styret, og har plikt til å møte i selskapets styremøter.

Larvik kommune er selskapets største aksjonær med 50 % av aksjekapitalen.

3.4.14 iFokus A/S

Selskapet iFokus AS ble formelt opprettet ved vedtak i ekstraordinær generalforsamling i Larvik produkter A/S 25. oktober 2001. Selskapet er således en forlengelse av selskapet Larvik Produkter A/S som ble stiftet 30. april 1973. Stifterne av dette selskapet var de daværende kommunene Larvik, Hedrum, Brunlanes, Stavern, Tjølling og Lardal. Utover disse var flere frivillige organisasjoner og Larvik industriforening med på stiftelsen. Selskapet hadde da slikt formål:

«Selskapets formål er gjennom fabrikasjon og annen næringsvirksomhet å skape grunnlag for sysselsetting av yrkesvalghemmede og mindre arbeidsføre.»

Ved overgangen (navnebyttet) til iFokus AS i 2001 var det følgende aksjonærer i selskapet: Larvik kommune med 1366 aksjer (90,58%), Larvik næringsforening 136 aksjer (9,02%) og Norsk folkehjelp 6 aksjer (0,40%).

Ved vedtak i sak 101/08 den 18.06.2008 besluttet kommunestyret i Larvik å erverve Larvik Næringsforenings og Norsk Folkehjelpsaksjer i iFokus AS slik at kommunen ble eeneier i selskapet. I samme sak ble det også besluttet at Larvik kommunes aksjer i Lavek AS ble gitt som et tinginnskudd i iFokus AS. Ordføreren ble gitt fullmakt til å gjennomføre dette byttet av kommunens aksjer i Lavek AS mot nye aksjer i iFokus så snart kommunen var blitt eeneier i iFokus AS.

I generalforsamlingsprotokoll fra 29.mai 2009 framgår det at Larvik kommune er blitt eeneier i selskapet. Selskapet fikk nye vedtekter gjeldende fra 08.06.10 der følgende formål framgår:

«§ 3 Selskapets formål er primært å gi tilbud om varig tilrettelagt arbeid for personer som har eller i nær fremtid ventes å få innvilget varig uførepensjon, og som har behov for spesiell tilrettelegging og tett oppfølging. Selskapet kan også drive med beslektede tilbud innen avklaring, kvalifisering og oppfølging i skjermet sektor. All produksjon skal bidra til å utvikle ressurser hos deltakerne gjennom kvalifisering og tilrettelagte arbeidsoppgaver.»

iFokus AS viktigste kontaktflate mot kommunal tjenesteproduksjon er mot NAV som kjøper betydelige tjenester fra selskapet. Selskapet er godkjent attføringsbedrift og kan også selge tjenester til andre kommuner og oppdragsgivere.

Selskapet er organisert som aksjeselskap og er organisert etter aksjeloven. Selskapets høyeste organ er generalforsamlingen. Praksis fram til nå har vært at ordfører gjennomfører generalforsamlingen. iFokus har et styre sammensatt av 4 aksjonærvalgte styremedlemmer og de ansattrepresentanter som aksjeloven til enhver tid bestemmer. Styremedlemmene velges for 2 år av gangen med unntak av styreleder, nestleder og ansattes representanter som velges for et år av gangen. Styret velges av generalforsamlingen.

iFokus AS mottar ikke direkte overføringer fra kommunen.

3.4.15 iVekst A/S

Dette selskapet er en videreføring av selskapet Lavek A/S som ved en eierskapsavtale datert 04.juli 2008 mellom iFokus AS og Larvik kommune, ble overdratt fra Larvik kommune i sin helhet til iFokus AS. Selskapet er da et datterselskap av iFokus AS og er således et heleid kommunalt AS organisert etter aksjelovenes føringer. Ved ekstraordinær generalforsamling i selskapet ble vedtektene endret og formålet er som følgende:

«§ 3 Selskapets formål er primært å gi tilbud om varig tilrettelagt arbeid for personer som har eller i nær fremtid ventes å få innvilget varig uførepensjon, og som har behov for spesiell tilrettelegging og tett oppfølging. Selskapet kan også drive med beslektede tilbud innen avklaring, kvalifisering og oppfølging i skjermet sektor. All produksjon skal bidra til å utvikle ressurser hos deltakerne gjennom kvalifisering og tilrettelagte arbeidsoppgaver.»

Kommunen kjøper tjenester fra selskapet for 1,415 mill kr i 2012. Selskapets styre velges av generalforsamlingen og skal bestå av 3 – 6 representanter hvorav et medlem velges av og blant de ansatte. Det holdes årlig generalforsamling.

3.4.16 Vesar A/S

Vesar ble etablert 27. mai 1997. Bakgrunnen for dannelsen av selskapet var Vestfold-kommunenes mål om en felles avfallsstrategi for Vestfold. Larvik kommunestyre besluttet i sak 06/97 den 19.03.1997 å slutte seg til selskapet. Strategien innebar konkrete miljøpolitiske mål vedrørende gjenvinning og sorteringssystemer. Det var 11 kommuner i Vestfold som vedtok å gå sammen om å danne Vesar, og disse står i dag som eiere av selskapet.

I 2000 overførte den gang ni av eierkommunene det meste av ansvaret for innsamlingen av husholdningsavfallet til Vesar. (Våle og Ramnes ble senere slått sammen til Re kommune). Tønsberg kom etter fra 2003. Kun Sandefjord og Larvik har valgt å fortsette å administrere innsamlingen selv, men Vesar står ansvarlig for behandlingen av avfallet for også disse to kommunene. Sandefjord og Larvik samarbeider tett med Vesar, og de er med på diverse prosjekter og felles informasjon.

Formål:

«Selskapets formål og oppgaver

Selskapets formål er å ivareta oppgaver innen avfallshåndtering for kommunene i Vestfold. Selskapet skal ha ansvaret for behandling av matrester og restfraksjoner i forbruksavfallet samt for avfallsdeponering fra de kommuner som er aksjeeiere i selskapet, og kommunene skal overlate selskapet ansvaret for de nevnte oppgaver. Selskapet skal videre drive planleggings- og informasjonsvirksomhet, og det kan påta seg andre oppgaver innen avfallshåndtering for eierkommunene.

Selskapet kan også påta seg oppgaver for andre kunder enn eierkommunene, og kjøpe tjenester tilknyttet driften fra andre, dersom dette finnes hensiktsmessig. Selskapet avgjør i hvilken grad driften skal baseres på bruk av egne anlegg, utstyr og mannskap, eller ved leie- og /eller driftsavtaler med eierkommunene eller andre.»

Larvik kommune har en eierandel på 20,7 % av aksjene i selskapet. Ordfører er valgt av kommunestyret til å representere kommunen i generalforsamlingen. Generalforsamlingen velger et styre bestående av 7 medlemmer med 7 personlige varamedlemmer.

Styremedlemmene velges for to år og normalt erstattes ikke mer enn 3 styremedlemmer ved hvert valg (vedtektene § 6)

3.4.17 Vestfold festspillene A/S

Vestfoldfestspillene ble opprettet i 1991, etter initiativ fra Vestfold Fylkeskommune. Et aksjeselskap ble startet med 70 % av eierandelene fra Vestfold Fylke, og de resterende 30 % fordelt etter innbyggertall på samtlige kommuner i Vestfold. Larvik kommune var som eneste kommune i Vestfold ikke med ved stiftelsen.

Gjennom budsjettvedtak fattet av kommunestyret i sak 139/91 av 27.11.91 sluttet Larvik kommune seg til Vestfold Festspillene AS. Kommunen gikk da inn med et tilskudd på om lag kr 70.000.-, dette innebar kjøp av 7 aksjer à kr 1000,- og et driftstilskudd på ca kr 64.000.

§1. Formål / forretningskontorer.

Vestfoldfestspillene A/S skal:

- Gjennom ett årlig festspill som presenterer regional, nasjonal og internasjonal kunst og kultur med hovedvekt på musikk og annen scenekunst.
- Samarbeide med, utfordre og være til stede i fylkets kommuner.

Larvik kommune eier 7 % av aksjekapitalen og overfører årlig ca kr 145.000,- til selskapet. Administrasjonen har merket seg at det er en pågående diskusjon m selskapets strategi og at politisk ledelse i Larvik vurderer sin deltagelse i selskapet.

3.4.18 Biblioteksentralen SA

Selskapet er et samvirkeforetak med forretningskontor i Oslo. Selskapets historie strekker seg tilbake til 1952 og har norske kommuner, fylkeskommuner, norsk bibliotekforening og universiteter og høyskoler som medlemmer. Medlemmenes ansvar er begrenset til andelskapitalen. For Larvik kommune utgjør den kr 9.300.

§ 2 Formål

Biblioteksentralen skal være et serviceorgan for alle typer offentlige bibliotek.

Biblioteksentralen har til oppgave å være hovedleverandør av produkter og tjenester til bibliotek og liknende institusjoner. I tillegg kan Biblioteksentralen delta i/etablere virksomhet med det formål å betjene det totale bok-, informasjons- og kunnskapsmarkedet.

Biblioteksentralen skal drives etter vanlige bedriftsøkonomiske prinsipper, slik at det skapes økonomisk trygghet og utviklingsmuligheter og slik at medlemmenes interesser ivaretas på beste måte.

Biblioteksentralen har ikke økonomisk fortjeneste i seg selv som formål for virksomheten - herunder heller ikke for medlemmene, jf. § 15.

3.4.19 Larvik by A/S

Larvik by AS er et selskap organisert som et AS. Selskapets aksjonærer består i all hovedsak av næringsdrivende i Larvik sentrum. Typisk eiere er butikkeiere, banker og gårdeiere. Selskapet koordinerer de næringsdrivende aktiviteter. Larvik kommunes

eierandel er begrenset til 3 aksjer à kr 1000,- som utgjør 2,07 % av selskapets aksjekapital. Larvik kommunes inntreden i selskapet var i 1997.

Formål:

§3

Selskapets formål er å arbeide for å fremme Larvik sentrum som et levende handelssenter, og å videreutvikle og sikre det unike bymiljøet man i dag har.

Videre skal Larvik by AS på fritt grunnlag kunne ivareta kjøp og salg av tjenester vis à vis sine medlemmer.

3.4.20 Oseberget eiendom AS

Larvik kommune har en begrenset aksjepost pålydende kr 360,- kr i selskapet. Selskapets styre har tilbudt seg å kjøpe aksjeposten. De største eierne i selskapet er Bergene Holm AS (42,45%) og Vicama AS (41,74%). Selskapets formål er eiendomsutvikling. Larvik kommunes innflytelse i selskapet vurderes så liten, under 1%, at det ikke vurderes som hensiktsmessig å fortsette dette eierskapet.

3.4.21 Kommunal Landspensjonskasse

Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringselskap (KLP) og de heleide datterselskaper har til sammen i overkant av 770 ansatte.

Selskapets styre er valgt av et representantskap sammensatt av utsendinger fra eierne, som består av kommuner og fylkeskommuner, helseforetak og bedrifter. Arbeidstakerorganisasjonene i offentlig sektor er representert i de styrende organ i selskapet.

Kommunens eiermessige inntreden fra år: Tjølling kommune 01.07.1949, Stavern kommune 01.07.1975, Brunlanes kommune 01.07.1975, Hedrum kommune 01.01.1977. Tjølling, Stavern, Brunlanes og Hedrum ble slått sammen med Larvik kommune fra 01.01.1988 og den nye storkommunen har etter denne tid vært medeier i KLP.

Larvik kommunes andel av oppsamlet egenkapitaltilskudd utgjorde pr. 31.12.2011 kr. 47.872.380,-

Formålsparagraf

Selskapets formålsparagraf framgår av vedtektenes § 1-2 slik:
" Selskapets formål er å ivareta medlemmenes behov for tjenestepensjonsordninger. Selskapet kan også enten selv eller gjennom deltakelse i andre selskaper tilby andre pensjons- og forsikringsprodukter, og kan delta i eller drive enhver virksomhet som naturlig henger sammen med forsikringsvirksomhet og enhver annen virksomhet som er tillatt for livsforsikringselskaper, herunder administrasjon og forvaltning av pensjonskasser."

KLP er et interkommunalt samarbeid opprettet i 1949. med hovedfokus på offentlig tjenestepensjon. Kommunal Landspensjonskasse (KLP) er et gjensidig eiet selskap startet av og for kommunesektoren.

KLP har spesialisert seg på å levere forsikrings- og finanstjenester til kommunesektoren og offentlige institusjoner. Kommuner, fylkeskommuner samt foretak, selvstendige virksomheter, institusjoner eller organisasjoner der kommuner eller fylkeskommuner har en majoritetsinteresse kan inngå avtale med KLP om medlemskap og tilslutning til Felles kommunal

pensjonsordning. Hele virksomheten er rettet inn mot denne sektoren. De fleste kommuner og fylkeskommuner i Norge har sine ansatte forsikret i KLP. Dette gjør KLP til den klart ledende aktør i det kommunale marked.

Generalforsamlingen velges direkte av eierne i fylkesvise valgmøter. Ordningen er innstilt slik at stemmene vektet etter kommunenes størrelse. Alle kommuner og fylkeskommuner er med i valgordningen, da samtlige har en pensjonsavtale med KLP.

Styret i Kommunal Landspensjonskasse (KLP) består av åtte medlemmer. Fem medlemmer med vara velges av de medlemmene i representantskapet som er valgt av generalforsamlingen. To medlemmer velges av og blant de ansatte i KLP. Ett medlem oppnevnes av den arbeidstakerorganisasjon som har flest medlemmer i KLP.

3.4.23 Larvik kommunale boligstiftelse (LKBS)

Larvik kommune har et lovbestemt ansvar for å kunne tilby en hensiktsmessig boligløsning til definerte målgrupper. Som hovedstrategi i denne forbindelse har kommunen over tid valgt å benytte seg av en rekke boligstiftelser. Ved kommunestyresak 102/09 den 09.09.2009 vedtok kommunesyret bl.a følgende i vedtakspunkt 3:

«Styrene i Larvik kommunale boligstiftelse, Stiftelsen spesialboliger, Stiftelsen trygdeboliger, Stiftelsen flyktningboliger og Stiftelsen etableringsboliger for ungdom anmodes om at de snarest mulig, sammen med oppretter av stiftelsene, Larvik kommune, søker stiftelsestilsynet om å slå sammen stiftelsene.»

Vedtaket ble fattet etter en forutgående utredning utført av Ernst & Young. Anbefalingene fra utredningen var grovt sette å samle de fem aktuelle boligstiftelsene i en stiftelse og at det for stiftelsens boliger burde inngås en langsiktig leiekontrakt med Larvik kommune. Sammenslåing var blant annet motivert av å kunne hente ut synergieffekter.

Styrene i de fem stiftelsene gjennomførte prosessen fram mot sammenslåing, og den nye stiftelsen Larvik kommunale boligstiftelse ble opprettet med et nytt styre valgt av kommunestyret i sak 169/10. I de nye vedtektene er formålet definert slik:

§ 2 Formål

«Stiftelsens formål er å forestå drift og anskaffelse av boliger (evt. servicebygg) for utleie uten eget økonomisk formål til personer bosatt i Larvik kommune. Boligene skal leies ut uten innskudd fra leietakerne etter vedtak fra kommunen. Stiftelsen skal medvirke til å skaffe boliger til vanskeligstilte personer som ikke selv kan ivareta sine interesser på boligmarkedet. Dette omfatter blant annet personer som p.g.a. alder, funksjonshemming eller andre årsaker trenger særlig tilpassing av boligen. I den grad boligene er skaffet til veie i hht Husbankens lånetilsagn skal boligene kun leies ut i samsvar med lånetilsagnet. Styre kan inngå avtale med Larvik kommune om utleie og drift.»

I 2012 har det vært utskiftninger i styret i stiftelsen. Styret er nå i en prosess med sikte på å gjennomføre forhandlinger om en en bloc avtale om utleie av stiftelsens boliger til Larvik kommune, i tråd med vedtak i kommunestyresak 102/09.

3.4.24 Thor Heyerdahl institute

Stiftelsens administrasjon er i Larvik. Det er ansatt 1 person i 100 % stilling (daglig leder).

Prosjektmedarbeidere engasjert på engasjementer. Vestfold fylkeskommune er stifteren av Heyerdahl-instituttet.

Larvik kommune har årlig overført kr 500.00,- til stiftelsen. I 2012 ble det ikke gitt slik overføring. Larvik kommune stiller kontorlokaler disposisjon og dekker utgifter til telefon mm for stiftelsens daglige leder.

Stiftelsens formål er, jfr vedtekter pr. 6.02.07:

1. Fremme kunnskap om og videreutvikle Thor Heyerdahls forsknings- og utviklingsidealer
2. Legge til rette for internasjonal samfunnsdialog og debatt gjennom internasjonale konferanser m.v.
3. Synliggjøre og styrke Norges internasjonale rolle

3.4.25 Andre stiftelser

Larvik kommune har på egen hånd eller i samarbeid med andre opprettet eller medvirket til å opprette en rekke stiftelser. Det er ikke utarbeidet noen fullstendig oversikt over disse stiftelsene med de vedtekter og formål disse måtte ha, og hvilken rolle disse stiftelsene har i forhold til kommunen og kommunale aktiviteter. Nedenfor er listet opp noen eksempler på slike stiftelser som er egne rettssubjekter:

- Studio Nille
- VGS-kvartal 27 (tidligere Stavern rådhus)
- Tolleroddens venner
- Felleslegatet for helsevern og sosial omsorg
- Felleslegatet for undervisning

I noen tilfelle er det gjort forutsetninger og bindinger i stiftelsenes vedtekter som kan innebære at kommunen skal godkjenne låneopptak, eller at verdier stiftelsen måtte ha ved en oppløsning går tilbake til kommunen.

3.5 Oversikt over eierinteressene i tabellformat

Eierandeler:

Aksjer Biblioteksentralen A/S	9 300,00
Aksjer Ifokus A/S	1 657 000,00
Aksjer Vestfold Festspillene A/S	308 000,00
Aksjer Vesar A/S	51 750,00
Kapitalinnskudd Telemark kommunerevisjon IKS	62 400,00
Vestviken 110 IKS	430 613,00
Aksjer i Oseberget Eiendom AS	360,00
Aksjer Vårt Sentrum A/S	3 000,00
Aksjer Link Larvik AS	100 000,00
Aksjer i Opplev Larvik A/S	180 000,00
Gr.kap Heyerdahl Instituttets fond	1 000 000,00
Andeler Studentbyen Sogn	112 000,00
Andeler Studentbyen Berg	8 000,00
Andeler Studentbyen Fantoft	16 000,00
Andeler Yrkesskolenes Hybelhus	150 000,00
Andeler Brekke Vannlag	3 000,00
Andeler Nanset Helsehus	20 000,00

Andeler Kirkebygden Jordvanning	7 200,00
Andeler R/K Skomvær II	500,00
Andeler Radio Torshammer	100,00
Egenkapitalinnskudd Kommunal Landspensjonskasse	47 872 380,00
Sum eierandeler kr	51 991 603,00

Kap. 4 Analyse

4.1 Eierstrategi i andre kommuner

Mange kommuner har nå gjort et godt arbeid for å legge frem melding om eierstrategi. Mange er også kommet til neste stadium, å rullere eierskapsmeldingen. Larvik kommune har tidligere lagt frem eierskapsmelding i 2008. Denne eierskapsmeldingen i 2012 er i større grad spisset enn den forrige og vil gi flere føringer og forslag til strategier og handlingsvalg. Dette delvis som en respons på de tilbakemeldinger som blant annet er gitt av Formannskapet Rådmannen vil på bakgrunn av disse fremme sak for kommunestyret..

En finner mye om ulike eierstrategier på kommunens egne nettsider og på www.ks.no/tema/Samfunn-og-demokrati/eierskap. Det er interessant å sammenligne med kommuner som er like stor eller større. De har alle mange eierselskap, og mange har egne foretak ikke minst på eiendom.

Det er mange interessante eierskapsmeldinger, noen er meget arbeidskrevende og omfangsrike med mange detaljer om det enkelte selskap. Slik sett går de fort ut på dato, og inneholder data som spesielt interessert kan finne på nettet selv. Det viktigste ved disse meldingene er at en får bevisstgjort de folkevalgte på de eierposter som kommunen forvalter, og som ikke følger vanlig rapportering fordi de er organisert på en annen måte enn det som er inkludert i vanlig kommunal virksomhet.

Videre har alle eierskapsmeldinger en rutine for hyppig kontakt med sine selskap, og her kan det gjøres relativt enkle grep for å få et system som både selskap, rådmann og folkevalgte kan ha stor nytte av. I denne meldingen vil det blant annet bli gitt forslag til ulike alternativer for organisering av rapportering mellom eier og selskap.

4.2 Motiver for eierskap - Viktige vurderinger ved valg av selskapsform

Det er ulike grunner til at en kommune danner selskap alene eller sammen med andre. I utgangspunktet er spørsmålet om selskapet skal drive med forretningsmessig drift i et konkurranseutsatt marked. Et annet er om etableringen er mer politisk og strategisk begrunnet i forhold til samarbeid med nabokommuner i regionen og/eller det er for å øke bredden i et kompetanse- og fagmiljø. En annen grunn kan være at en ønsker å danne selskap som i seg selv kan gi benchmarkingseffekt i forhold kommunens egen drift.

For alle selskap er det nødvendig å være bevisst den utsatte posisjon en kan komme i (ved konkurransevridning) der en operer i et konkurranseutsatt marked med en eventuell kommunal driftstøtte eller økonomisk avhengighet.

Kommunen står fritt til å velge selskapsform så lenge lov og forskrifter for oppgaveområdet ikke setter begrensninger.

Før en beslutning om selskapsform tas er det en rekke forhold som bør vurderes. Det vil aldri bli en uttømmende liste over hvilke aspekter som gjør seg gjeldende, men mange av dem kan listes opp i hovedsak under to vurderingsaspekter:

Styring:

h:\r3sakdb01\websak_larvik\DYBLI1809\602257_1_P.docx	Utgave/Gjelder f.o.m. ⇒	1 / 31.05.12	36
--	-------------------------	--------------	----

- Muligheter og behov for politisk styring.
- Forholdet mellom kommunens rolle som eier og eventuelt myndighetsutøver.
- Kompetanse og mulighet for kommunestyret til å følge opp eieransvaret, aktiv oppfølging.
- Muligheter og begrensninger mht. delegasjon av myndighet.
- Fleksibilitet – endring av eierforhold/samarbeid med private.
- Arbeidsgiverpolitisk strategi
- Etikk og samfunnsansvar

Økonomi:

Økonomisk ansvar; hvilke forpliktelser påtar kommunen seg.

Selskapets økonomiske frihet, krav og eierstyring, kontra det å beholde egen beslutningsmyndighet om prioritering av ressurser.

Skatte- og avgiftsmessige forhold. En kommune har begrenset skatteplikt, mens både IKS og aksjeselskaper er skattesubjekter i henhold til skatteloven, og derfor skattepliktige til staten for de inntekter og gevinster selskapet opptjener. Om selskapet derimot ikke har erverv som formål, er det fritatt for inntektsskatt.

Normalt så kan en dele investeringer inn etter de motiver som har vært viktigst ved stiftelsen av selskap. De vanligste motivene er;

1. Finansielt motiverte
2. Politisk motivet
3. Effektivisering av tjenesteproduksjonen
4. Samfunnsøkonomisk motivert
5. Regionalpolitisk posisjonering

Når en ser på historien til Larvik kommunes investeringer, så finner en flere motiv for det enkelte selskap, og en finner også at motivene kan ha endret seg i årenes løp.

4.2.1 Finansielt motiverte

Ut i fra de funn som er knyttet til denne eierskapsmeldinga er det ingen av selskapsetableringene i Larvik kommune som fremstår som i hovedsak som finansielt motivert.

4.2.2 Politisk motiverte

Dette vil være selskapsdannelser hvor hovedbegrunnelsen for eierskapet er å posisjonere kommunen/regionen. Etableringen av og engasjementet i ulike kulturstiftelser grenser mot slik motivering. Larvik kommune har eierskap i Vestfoldmuseene IKS. Dette kan sannsynligvis anses å være begrunnet i kulturpolitikk. Strategien i Vesar AS innebar konkrete miljøpolitiske mål vedrørende gjenvinning og sorteringssystemer.

4.2.3 Effektivisering av tjenesteproduksjonen

Selskapsdannelser er motivert av både av at egne selskap samt ulike fellesløsninger bidrar til en mer effektiv tjenesteproduksjon.

De kommunale foretakene som Larvik kommune har Larvik Kommunale Eiendom, Larvik Havn og Kulturhuset Bølgen har stort sett som motiv å ha en mest mulig effektiv tjenesteproduksjon. Disse er opprettet i den hensikt at en organisering som eget selskap vil kunne gjøre driften mer effektiv.

Når Kulturhuset Bølgen ble opprette som eget foretak var intensjonen at driften skulle være så effektiv at det ble mulig å få et null sum spill. Slik Bølgen er organisert i dag er dette målet for tiden ikke nådd. Kulturhuset får i størrelsesorden 2-3 millioner i overføringer fra kommunen.

Etableringen av de ulike boligstiftelsene, som nå for øvrig er slått sammen til en boligstiftelse, Larvik Kommunale Boligstiftelse er et viktig element i Larvik kommunes boligsosiale handlingsplan.

Formålet med sammenslåing av de 5 boligstiftelsene til en stiftelse er primært begrunnet i stordriftsfordeler og en et ønske om «mer bolig for pengene». Sammenslåingen var et ledd i en større effektiviseringsprosess. En prosess som skal medføre bedre ressursutnyttelse, økt fleksibel bruk av boligmassen til fordel for stiftelsens brukergrupper samt økt fokus på en utvikling av boligmassen som samsvarer med behovsutviklingen. En effektivisering av driften og mer fleksibel bruk av boligmassen skal søkes oppnådd blant annet via en en bloc avtale med kommunen.

4.2.4 Samfunnsøkonomisk motivert

Dette er selskapsdannelser som er motivert og begrunnet i at kommunen gjennom selskapet vil oppnå totalt sett mer samfunnsøkonomiske gunstige resultater og vil få gjennomført oppgavene på en bedre måte. Dette søkes oppnådd blant annet i Link AS hvor eierne er Larvik næringsforening, LO og Larvik kommune.

4.2.5 Regionalpolitisk posisjonering

Slike selskapsdannelser er begrunnet med at de skal styrke regionens muligheter til vekst og fremgang ofte i konkurranse med andre regioner. Eksempelvis er selskaper som har en slik posisjon er Arena IKS og GEA Norvegica Geoparken IKS.

4.3 Prinsipper for godt eierskap – krav rettet mot kommunen som eier

Larvik kommune har eierskap i mange ulike selskap ut fra både historie, politikk og Oppgaver. Å fastsette prinsipper for godt eierskap som vil kunne favne alle eiersituasjoner som kommunen normalt kommer ut for, kan være vanskelig. Et utfordrende element er at det skjer uvanlige hendelser som oftest fordi ytre rammebetingelser endrer seg. Da kan prinsipper som er vedtatt under helt andre forhold, kjennes både feil og tungvinte. På den annen side, det å ikke ha prinsipper, det å aldri diskutere hvordan eierskap skal styres og ledes i kommunen, viser at kommunen er en passiv eier som ikke er opptatt av hvordan investeringer og aktiviteter blir fulgt opp. Det kan gi uklare signal til de som er valgt inn i selskapsstyrer som videre gir behov for avklaring av eier- og styreroller.

4.3.1 Åpenhet

Det skal være åpenhet om kommunens eierinteresser i andre selskap. Det har det slik sett også vært i hittil, og alle eierposter fremgår av regnskapet. Men prinsippet om meroffentlighet bør gjennomføres så langt det er mulig og ikke kommer i konflikt med annen lovgivning eller forretningsmessige og andre forhold som tilsier at informasjon skal være unntatt offentlighet.

Mer åpenhet bør også gjelde styremedlemmer og alle deres verv. Det bør være full åpenhet om godtgjørelser til styret. Det er etablert et praktisk og landsomfattende register på www.styrevervregister.no, og det bør anbefales sterkt overfor både styremedlemmer, administrativ ledelse og folkevalgte at de registrerer seg der.

4.3.2 Kompetent styre – Rolleavklaringer – Habilitet

Når det gjelder valg av styremedlemmer til selskap som kommunen er eier av eller har innflytelse i, så har det normalt delvis vært resultat av en politisk kabal, men det kan også være en oppgave som ikke alltid har fått god forberedelse utover at vedtektene blir forelagt valgkomiteen. Det er nå valgkomiteen valgt av kommunestyret som lager egne saker i forhold til hvilke styremedlemmer som skal velges inn i de ulike styrene. Det kan se ut som det legges ulik vekt på hvilken kompetanse de ulike styrene trenger samt sammensetningen av styret, og strategien rundt det selskapet som skal ha nye styremedlemmer. Det ser ut til tidvis å være både et administrativt arbeid og et politisk arbeid som ikke er gjort godt nok i slike saker. Det betyr ikke at en ikke kan ha klare politiske føringer inn i selskapene, men det skal skje primært gjennom eierstrategidebatter, og gjennom sammensetning av et helt styre.

Det har vært en tradisjon for å ha styreverv for en valgperiode, men selskapets vedtekter kan vise noe annet for eksempel at en valgt for 2 år. Det kan også være uheldig om det er mange styremedlemmer som går ut hvert 4. år og styret blir helt nytt og mister kontinuitet med historie og kunnskap om selskapet. Dette er nå endret i vedtektene til Larvik kulturhus Bølgen KF og for Larvik kommunale eiendom KF.

Det kan nevnes:

- De valgte representantene skal ivareta kommunens interesse gjennom aktiv deltakelse i selskapenes eierorgan
- I styrene skal oppgavene løses til beste for selskapenes utvikling og eiernes krav
- Det enkelte styremedlem har sitt selvstendige ansvar og skal følge sin overbevisning.

I enkeltsaker av prinsipiell art eller av stor betydning kan kommunestyret og /eller formannskapet instruere representantene. For det tilfellet at et styremedlem opplever at eirers føringer ikke er til selskapets beste, og eier har bundet styremedlemmet, må styremedlemmet fratre sitt verv.

En må huske hvem som er eier, og samtidig ha det klart at den enkelte representant har et selvstendig ansvar for sin beslutninger og stemmegivninger.

Når kommunestyrets medlemmer velges som styremedlemmer i selskaper er de etter forvaltningsloven inhabile ved behandling av politiske saker som angår selskapet. Tilsvarende gjelder ikke styremedlemmer i kommunale foretak. Evt inhabilitet vil komme til anvendelse kun når særlige forhold tilsier det (j.fr forvaltningsloven § 65).

4.3.3 Godtgjørelser i selskap - Styrehonorar og lederlønn

Styrehonorar fastsettes av selskapenes eierorganer. Lederlønnen fastsettes av styret. Kommunen som eier bør likevel ha en helhetlig policy for slike saker, som selskapsorganene kan legge til grunn. Hensynet til selskapet tilsier at honorar og lønninger utformes slik at de

- 1) *fremmer måloppnåelse* i selskapene.
- 2) *fremstår som rimelige* i forhold til ansvar, arbeidsbyrde og kompetanse.

Blant de momenter som teller med i vurderingen av ansvar er selskapets tilknytningsform til Larvik kommune. Ut fra dette kriteriet bør honorar i aksjeselskaper settes høyere enn i andre selskaper, under ellers sammenlignbare vilkår.

- 3) *fremstår som konkurransedyktige* i forhold til like posisjoner i sammenlignbare selskap.

4.3.4 Felles arbeidsgiverpolitikk

Det har til tider vært diskusjoner om kommunens arbeidsgiverpolitikk skal gjelde overfor foretakene, eller om foretakenes styrer kan lage sine egne retningslinjer. Kommunens arbeidsgiverpolitiske retningslinjer bør også gjelde for foretakene. Dette er helt i tråd med kommunelovens regler og anbefalingene fra KS, fordi disse selskapene er ikke egne rettssubjekt og kommer inn under en "konsernbetraktning" hvor Larvik kommune skal ha en lik behandling av alle ansatte. For andre kommunale heleide selskap bør tilsvarende vurderes innført.

4.3.5 Kunnskap om selskapene – eierstrategi

Det forutsettes at det minst en gang i valgperioden legges frem en oppdatert eierskapsmelding for å få frem ny kunnskap om selskapene og de omgivelser som selskapene opererer i. Dette kan for enkelt selskap være hyppigere. De kommunale selskapene legger frem regnskap og årsmelding hvert år for kommunestyret, og rådmannen må kunne vurdere om det også er eierstrategispørsmål å bringe frem for debatt i slike saker eller som separate saker.

4.3.6 Eiers mål for selskapet - Krav rettet mot det enkelte selskap

Det er eier som skal sette mål, og det er styret som skal realisere målene. Det er vanskelig å sette mål, når en har lite kunnskap om de selskapene som kommunen eier. Videre har en vært med på å etablere selskap med tanke på aktivitet i både kommunen og regionen for øvrig, men forbindelsen til både kommunens administrasjon og de folkevalgte organer har i realiteten vært varierende. De styremedlemmer som kommunen har oppnevnt har i varierende grad rapportert tilbake om aktivitet og strategi.

Rent generelt bør det presiseres at alle selskap hvor kommunen har eierandeler, bør ha som hovedmål at de skal drives mest mulig økonomisk forsvarlig. Mange av selskapene har offentlig midler i ulike varianter, og "avkastningen" må da ligge i at virksomheten kan yte mest og best mulig tjeneste innen for en forventet kvalitet.

De kommunale foretakene har også samme krav til tjenesteutvikling som kommunens egne virksomheter. Men rådmannen har ingen styringsrett, den er det styret i foretaket som skal utøve. Tradisjonelt blir det tettere bånd mellom foretaksstyrer og ledelse enn mellom politiske organ og rådmann. Det kan ha sammenheng med historie og den åpenheten som er i den

vanlig kommunale organisasjonen hvor presse og innbyggere har mulighet for innsyn gjennom hele den politiske behandlingen.

Utbytte deles ut fra aksjeselskap, og det bør normalt være overskudd som gir grunnlag for utbytte. Aksjeselskapet iFokus AS som kommunen eier 100% har ut fra selskapets vedtekter, ikke anledning til å dele ut utbytte.

Finansieringen av selskapene må stå i forhold til selskapets aktivitet. Selskapet skal ha en robust egenkapital og en god likviditet slik at selskapet kan møte sine forpliktelser til enhver tid. Dersom selskap opparbeider store formuer i likvid kapital, bør det være en vurdering om egenkapitalen skal ligge i selskapet eller om den skal utdeles til eiere. Slike saker skal grundig utredes, slik at en ikke gjør vedtak uten å ha oversikt over konsekvensene. Dette bør også gjelde for styrevedtak i selskapet.

Dersom selskapene har en dårlig økonomi, vil det kunne være stor risiko ved å være eier i et slikt selskap. Dette vil kunne kreve mer egenkapital og likviditetstilskudd i ulike varianter.

4.3.7 Kommunen i ulike roller – både eier og kunde/samarbeidspartner

Kommunen har i ulike sammenhenger ulike roller. Kommunen er den største leietakeren i eiendomsforetaket. Videre utfører selskapene i iFokus AS, iVekst AS og Vesar AS oppgaver av kommunal karakter. Kommunen er også samarbeidspartner i en rekke fora. Utover dette er kommunen reguleringsmyndighet i reguleringssaker og gjennom mange andre lover som berører selskapene kommunen har eierandeler i.

4.4 God saksbehandling

I Larvik kommune har det ikke vært tradisjon for at rådmannen har saksbehandlet saker som skal til behandling i generalforsamlinger eller representantskapsmøter i de ulike selskapene. (IKS og AS). Unntaket er saker som krever kommunestyrevedtak som f.eks ved vedtektsendringer. I Larvik kommune er det ordfører som utgjør generalforsamling i det helheide aksjeselskapet iFokus AS. Videre er det stort sett ordfører og varaordfører som møter i andre generalforsamlinger og representantskap.

4.4.1 Grundig folkevalgtopplæring

Ved oppstart av hver valgperiode bør det ved folkevalgtopplæringene være et punkt om kommunens eierposisjoner i ulike selskap og om forskjellen i eier- og styreroller. Dette er viktig for å få bedre kunnskap og en tryggere politisk styring av kommunens eierposter. Videre bør det være opplæring i styrearbeid etter at alle styreverv er besatt. Det er mange juridiske sider ved ulike styreverv og styreformer, og god kunnskap forebygger feil avgjørelser og kan sikre at de politiske føringene som en ønsker i slike selskap, er bygget på et solid fundament som holder også juridisk.

4.5 Prosedyre for oppfølging av eierskapsaker og revisjon av Eierskapsmeldingen

4.5.1 Full revisjon en gang i valgperioden

Det kan diskuteres hvor ofte en slik eierskapsmelding bør revideres eller rulleres. Ideelt sett skal det gjøres årlig, men saken vil kreve mye administrative ressurser, og årlig vil kommunen får mye informasjon gjennom regnskap, årsmelding og kontaktmøter.

Hensikten med en eierskapsmelding som revideres hver valgperiode er å få frem god informasjon til kommunestyrets medlemmer og derved et godt grunnlag for å gjøre beslutninger som viser at kommunen er en bevisst eier som vet å bruke sine eierposisjoner til ønsket aktivitet.

Det er viktig at selskapene selv får legge frem sitt syn og orientere om sine strategier, og det kan gjøres i generalforsamling i formannskapet, egne eiermøte/orienteringsmøter i formannskapet eller kommunestyret.

Under behandlingen av hvert enkelt selskap vil det bli presentert hvordan årlig rapportering skal være til ulike politiske organ. Det er for eksempel kommunestyret som før sommeren som skal godkjenne regnskap og årsmelding for foretakene, og det er Larvik formannskap som er generalforsamling for heleide aksjeselskap.

4.6 Funn fra spørreundersøkelser – strukturerte intervjuer.

4.6.1 Spørreundersøkelse.

I forbindelse med oppstart av arbeidet med denne eierskapsmeldingen ble det gjennomført en nettbasert spørreundersøkelse. Målgruppene for spørreundersøkelsen var kommunestyrets medlemmer, daglige ledere i selskaper som kommunen har eierinteresser i, styremedlemmene i disse selskapene og resultatsenhetsledere og avdelingsledere i sentraladministrasjonen i Larvik kommune.

4.6.2 Gjennomføringen.

Spørreundersøkelsen ble gjennomført i månedene oktober/november 2011. Spørreundersøkelsen var designet etter en mal fra andre kommuner som har gjort tilsvarende. Administrasjonen stod selv for den tekniske gjennomføringen ved hjelp av gratis programvare i Google Docs. Denne programvaren genererer en del ferdig rapporter automatisk, mens andre mer sammenlignende rapporter er manuelt framstilt ved videre bearbeidelse av datafangsten i egen produserte regneark.

4.6.3 Pålitelighet:

Tidspunktet for gjennomføringen av spørreundersøkelsen vurderes til å være noe uheldig ifht kommunestyrets medlemmer da en på den tiden hadde et relativt nyvalgt kommunestyre. Svarprosenten blant kommunestyrets medlemmer var på 45,7 % (16 av 35). Blant ansatte i Larvik kommune (Re-ledere og avdelingsledere i Sentraladministrasjonen var svarprosenten på 29,62% (8 av 27 spurte). Daglige ledere hadde en svarprosent på 73,68% (14 av 19 spurte). Til sammen 19 styremedlemmer i de ulike selskapene gjennomførte undersøkelsen, hvilken svarprosent dette utgjør kan ikke gjøres rede for da det ved gjennomføringen av undersøkelsen var uklart hvor mange styremedlemmer det var i hvert selskapsstyre. Deltakelsen som vist over er i seg selv god nok til å gi et grunnlag for å vurdere undersøkelsen som rimelig pålitelig for de spørsmål som ble besvart av alle. For spørsmål vedr enkeltsselskaper var svarprosenten så lav for enkelte grupper respondenter så lav (under 3) at svarene ikke kan gjengis.

Hvem har svart

4.6.4 Spørsmålssettet:

Innledningsvis i spørreundersøkelsen ble respondentene bedt om å uttale seg i hvilken grad de hadde kjennskap til formålet eller aktivitetene til hvert enkelt selskap etter følgende skala

1. Ja, ganske godt
2. Noe kjennskap
3. Nei

Resultatene viser samla at det er størst kjennskap til de 3 kommunale foretakene, for Kulturhuset Bølgen KF og Larvik kommunale eiendom KF er det ca. 30 % av respondentene som svarer at de har ganske godt kjennskap til formål og aktiviteter i selskapene.

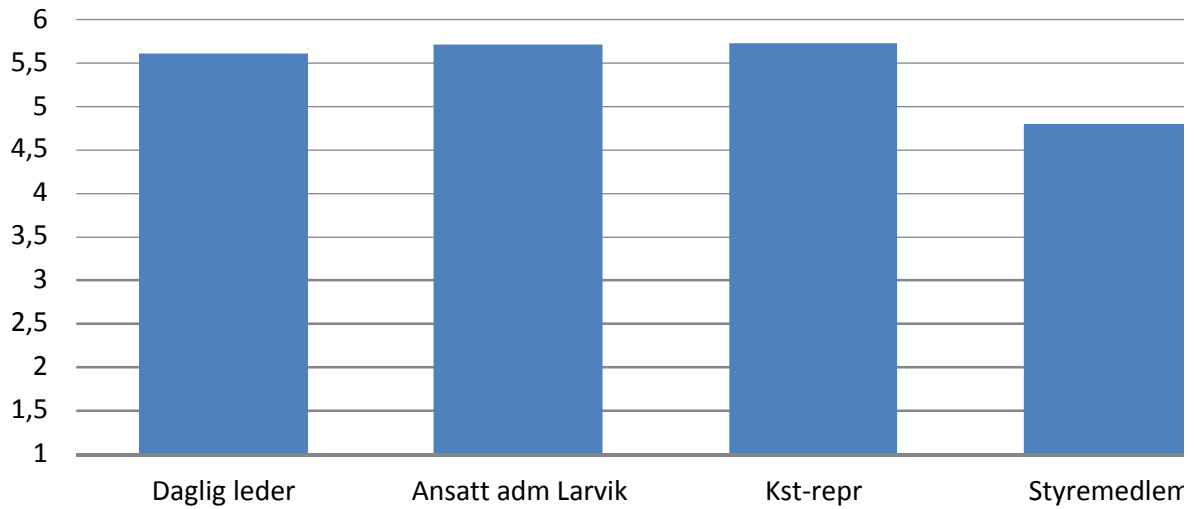
I andre enden av skalaen finner en Vestviken alarmsentral IKS og Vestfold interkommunale kontrollutvalgssekretariat der 35 % av respondentene svarer at de ikke har kjennskap til aktiviteter eller formål. Øvrige resultater fra denne delen av spørreundersøkelsen omtales ikke utover det som går fram av vedlegg.

4.6.5 Generelle spørsmål om kommunale eierskap:

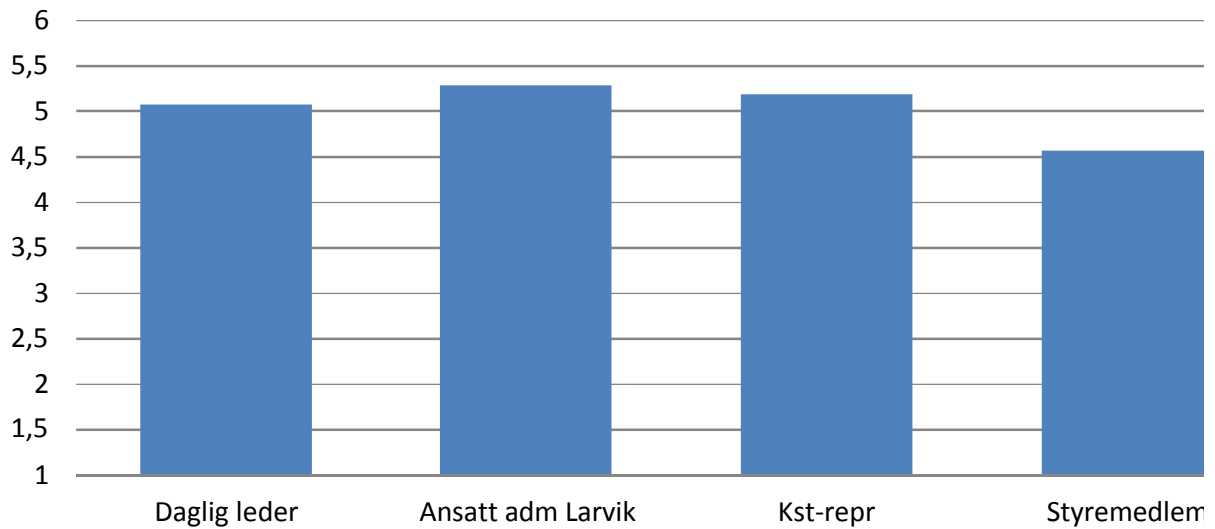
Respondentene ble forelagt ulike påstander om kommunalt eierskap der de ut fra en skal fra 1 – 6 skulle si seg helt uenig eller helt enig i påstanden. 1= helt uenig og 6 =helt enig

I det videre gjengis svar på noen påstander slik de fordeler seg mellom de ulike respondentgruppene (gjennomsnittsverdier for hver gruppe)

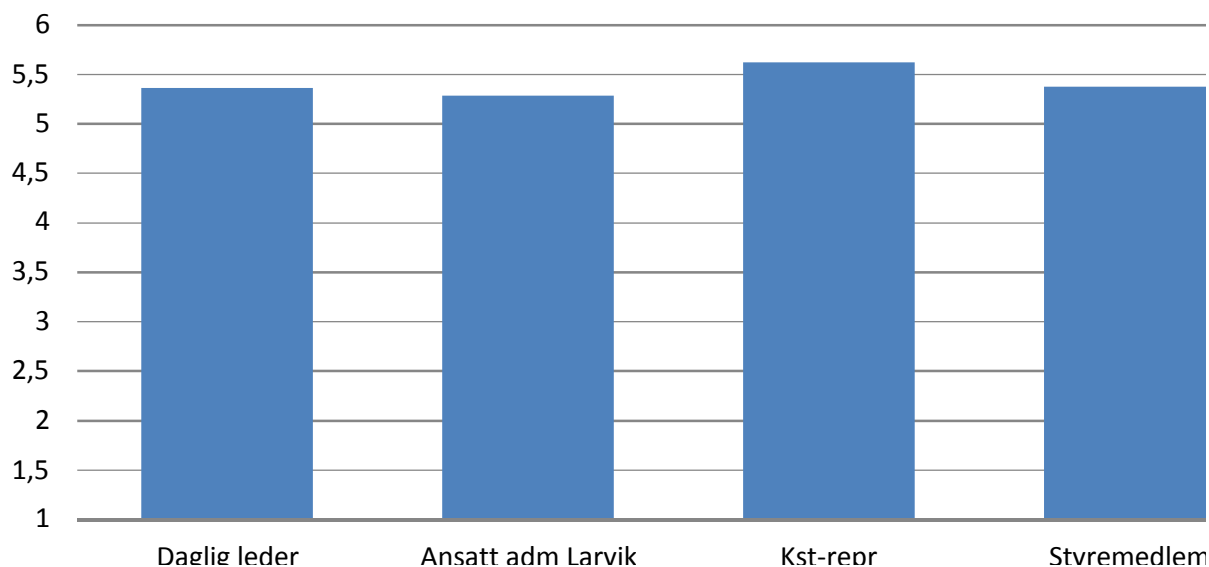
Larvik kommune behøver en eierstrategi for politisk styring av sine selskaper (eiermelding)

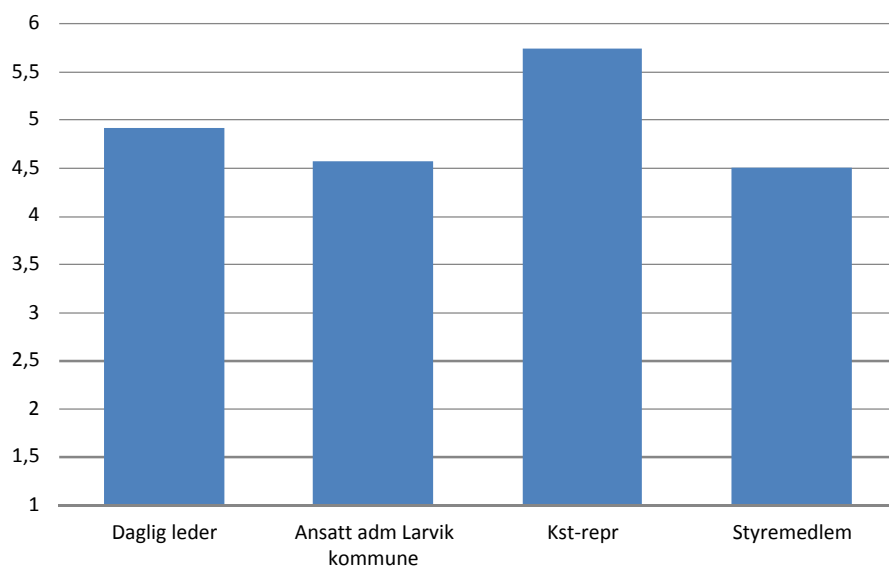
Bedre eierstyring gjør Larvik til en bedre styrt og drevet kommune for innbyggerne

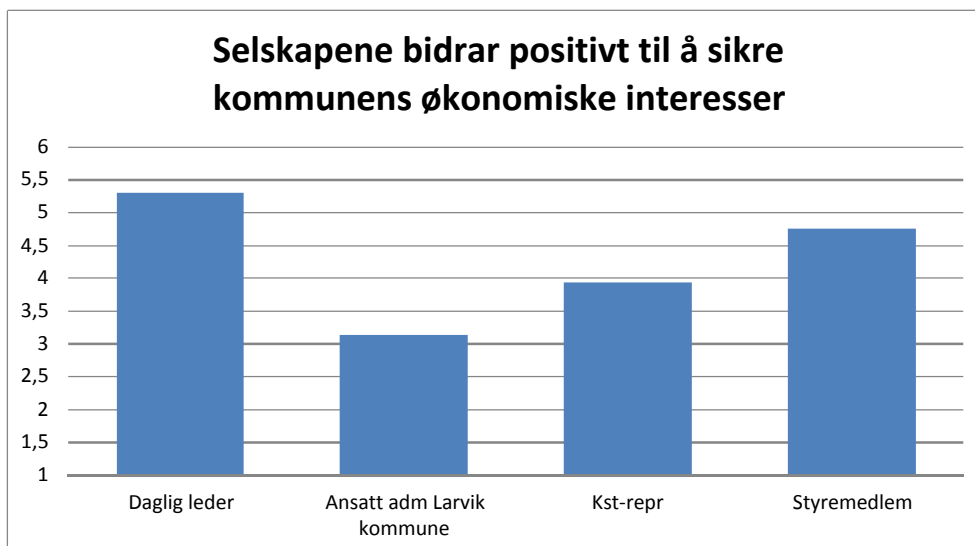

Siden selskapene forvalter store verdier er det nødvendig med struktur på Larvik kommunes eierstyring

Eierskap er kommunestyrets anliggende

Vurdering av funnene.

Et stort flertall av respondentene er enig i at eierskap er kommunestyrets anliggende, og at det er behov for en eierstrategi. Dette burde gi oppslutning om at eierskap settes på dagsordenen og at det utarbeides eierstrategier for de selskapene som kommunestyret anser som viktigst.

Administrasjonen har et stort datamateriale fra undersøkelsen som kan ha verdi for spesielt interesserte, f.eks de berørte selskapene, administrativ- og politisk ledelse i Larvik kommune. Nærmere opplysninger om dette vil bli gitt på forespørsel.

Kap. 5 utfordringer

5.1 Innledning

I kapittel 3 og 4 er det gjort rede for ulike sider ved kommunalt eierskap. I dette kapittelet presenteres de utfordringer som administrasjonen nå identifiserer. Utfordringsbildet vil naturlig nok endre seg ettersom både administrasjonen og kommunestyrets medlemmer samlede kunnskap og erfaringer blir bedre og dypere.

5.2 Valg av selskapsform med konsekvens for politisk styring.

Som vist i kap 4 pkt 4.2 har kommunestyret handlingsrom til å sette mål og målsettinger for de ulike selskapene og foretakene. For foretakene kan kommunestyret instruere styret gjennom vedtak i kommunestyret i plenum.

For Larvik havn KF og Larvik kommunale eiendom KF behandler kommunestyret årlige strategidokumenter som selvstendige saker med saksutredninger fra rådmannen. Rådmannen kan foreslå og kommunestyret kan vedta andre mål enn de styret selv har vedtatt. For Kulturhuset Bølgen KF behandler ikke kommunestyret strategidokumentet. Dette er ikke funnet noen årsak til dette valget.

5.2.1 Boligpolitikk.

Larvik kommune har flere virkemiddel for sikre gode boliger for de som trenger det i kommunen. Hovedregelen er at kommunens enheter tildeler boliger innleid fra LKE KF, Larvik kommunale boligstiftelse (LKBS) eller på det åpne private marked. Kommunestyret kan fatte vedtak overfor LKE om ambisjoner for kvalitet i tilpassede boliger, vedlikeholdsprogram, rehabiliteringer og utbyggingstakt for nye boliger m.v. På samme måte kan det settes mål for og ambisjoner for kommunens tildelingspolitikk i de berørte enheter.

Når det gjelder LKBS som boligpolitisk virkemiddel har kommunestyret ikke instruksjonsmyndighet overfor styret i stiftelsen. Kommunestyret ved valgkomiteen kan kun oppnevne styremedlemmer som en mener kan utvikle stiftelsen i en ønsket retning. Kommunestyret kan heller ikke vedta endringer i stiftelsens vedtekter, det er det bare stiftelsens eget styre som kan gjøre etter godkjenning i stiftelsestilsynet.

5.2.2 Kulturpolitikk

For Larvik kulturhus Bølgen KF vedtar kommunestyret kun årsbudsjett og ikke strategi. Administrasjonen vurderer dette foretakets aktivitet som et viktig kulturpolitisk virkemiddel. Så langt settes det ikke andre mål enn et økonomisk resultat for dette foretaket.

5.2.3 Kvalifisering og sysselsetting.

Selskapene iFokus AS og iVekst står for betydelig tjenesteproduksjon på vegne av kommunen. Selskapsformen tilsier at det er styret som vedtar planer og budsjett for

arbeidet. Generalforsamlingen (ordfører) velger styret og vedtar planer og budsjett for inneværende år.

5.3 Prinsipper for godt eierskap – krav rettet mot kommunen som eier

I dette kapitlet blir det en diskusjon om hvor klare prinsipper kommunen skal ha, og om de skal være forskjellig for ulike selskapstyper både når det gjelder selskapsform og/eller selskapenes formål.

Slike prinsipper vil være todelte. Det vil være krav som er rettet til kommunestyret som eier, og det vil være krav rettet mot selskapet.

I KSs "Anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskap og foretak" ligger det mange nyttige føringer som vil bli lagt til grunn også for Larvik kommunes prinsipper. Men endelig valg av prinsipper er det kommunestyret selv som skal bestemme.

Videre er det kommet ny lovgivning på habilitetsregler og meroffentlighet og innsyn i kommunale selskap. Dette er regler som vil kunne endre kommunens praksis. For øvrig vises til kap 6: Larvik kommunes hovedprinsipper for eierstyring.

5.3.1 Åpenhet

Mange av selskapene som kommunen har eierinteresser i forvalter betydelige oppgaver av samfunnsmessig karakter som har offentlighetens interesse. Flere av selskapene er pålagt å følge både arkivlov og Offentleglova. Praksis er noe varierende på dette feltet og kommunen som eier må ha en policy på området som bidrar til mest mulig åpenhet innfor de rammene aktuelt lovverk gir. se 3.3.3. Det er også viktig at det lages mest mulig gjengs prinsipper for meroffentlighet for de ulike selskapene.

5.3.2 Kompetent styre – Rolleavklaringer – Habilitet

De fleste representanter til styrer, generalforsamlinger og representantskap i selskaper der kommunen har eierinteresser i velges av kommunestyret. For noen av selskapene er vedtektene utformet slik at kommunens representanter velges for hele valgperioden med personlige varamedlemmer. Ved sist valg av styremedlemmer til styrene for Kulturhuset Bølgen KF og Larvik kommunale eiendom KF, valgte kommunestyret å innføre en endring slik at deler av styrene kan skiftes ut ved midten av kommunestyreperioden. Dette kan bidra til å sikre kontinuitet i styrearbeidet. På bakgrunn av disse endringene måtte også vedtektene for disse foretakene endres.

Videre er det slik at flere av selskapene har nedfelt i sine vedtekter at det skal velges personlige varamedlemmer. For kompetansestyrene kan det være verdt å se nærmere på om en slik ordning er hensiktsmessig. Administrasjonen vil vurdere om det kan være mer hensiktsmessig å innføre en nummerert varamannsliste, og oppfordre styrene til å kalle inn et antall varamedlemmer fast til styremøtene for å sikre noe mer langsiktig kunnskap og kontinuitet.

Det er viktig at eier legger føringer for hvordan valgkomiteen skal arbeide og hvilke retningslinjer den skal forholde seg til. Det bør lages et eget reglement for en slik valgkomite basert på de føringer som blir vedtatt i eierstrategisaken.

De representanter som er valgt inn i styrer på vegne av Larvik kommune, kan være valgt inn av kommunestyret og i noen få tilfelle utnevnt av rådmannen. Representantene må være seg bevisst på hvem som er oppdragsgiver, og skal ha en aktiv og nær kontakt med eierorgan for eksempel representantskapet eller Larvik kommunestyre.

I noen selskaper er det valgt inn styremedlemmer som er ansatte i kommunen. Det må vurderes nøye om dette er en god ordning da det kan oppstå interessekonflikter mellom kommunen og det enkelte selskap. Videre er det slik at vedkommende vil være inhabil som saksbehandler for saker som omhandler selskaper vedkommende sitter i styret for. Dersom vedkommende er leder i kommunen vil også underordnede medarbeidere være inhabile i saker angående de samme selskapene. Det påhviler offentlig ansatte i særlig grad at uavhengighet og at evt bindinger ikke kan trekkes i tvil. Administrasjonen ser at det kan være grunn til å vurdere ansattes deltakelse i styrer for selskaper hvor kommunen har eierandeler spesielt, og for ansattes deltakelser i andre selskapsstyrer generelt.

I et styre hvor det er flere medlemmer som er valgt fra Larvik kommune bør det være en avklaring om det skal være én mening fra eier eller om det skal være aksept for å gi ulike signaler. Dette kan i vanskelig saker avklares for eksempel med kommunestyret/formannskapet, og i visse situasjoner kan det tenkes at styremedlemmer velger å gå eller blir bedt om å gå.

Administrasjonen ser at det kan være riktig og nyttig å ha med kommunalt ansatte og den kompetansen de besitter om kommunal forvaltning i enkelte styrer, særlig i selskaper som samhandler tett med kommunen og annen offentlig forvaltning. For å sikre slik kompetanse kan det være aktuelt å rekruttere ansatte fra andre kommuner inn i styrene.

Når kommunestyrets medlemmer velges som styremedlemmer i selskaper er de etter forvaltningsloven inhabile ved behandling av politiske saker som angår selskapet. Tilsvarende gjelder ikke styremedlemmer i kommunale foretak. Evt inhabilitet vil komme til anvendelse kun når særlige forhold tilsier det (j.fr forvaltningsloven § 65).

Habilitet er et tema som vil være aktuelt under opplæringen av folkevalgte. Temaet oppstår hyppig i næringslivet, og det bør være et spørsmål som kommende eierskapsmeldinger utdyper videre etter hvert som det kommer mer oppmerksomhet rundt slike forhold.

5.3.3 Godtgjørelser i selskapet – Styrehonorar og lederlønn

Økonomiske incentivordninger kan være et viktig rekrutteringsvirkemiddel, særlig dersom kommunen ønsker å bringe inn kompetanse fra næringslivet. Ettertraktede styremedlemmer og daglig ledere tilbys gjerne gode økonomiske vilkår.

Opplysninger rundt lederlønn, styrehonorar samt styremedlemmers evt konsulent tjenester til selskapene bør være tilgjengelige i selskapenes årsmeldinger. Videre bør de fremkomme i registreringene i Styrevervregisteret på den enkelte personen som registrerer seg. Godtgjørelser i kommunes heleide foretak, selskap og andre selskap hvor kommunen har styringsrett bør være nøkterne og stå i forhold til de godtgjørelsene som folkevalgte representanter har i sine organ. Det bør i stor grad også gjelde for verv som blir besatt av ikke folkevalgte, med mindre det er spesielle grunner til å velge annen vurdering av godtgjørelse.

5.3.4 Felles arbeidsgiverpolitikk

Det kan stilles spørsmål om kommunale foretak og heleide aksjeselskap skal ha samme arbeidsgiverpolitikk som Larvik kommune. Dette vil da gjelde for Link AS, IFokus AS, Ivekst AS.

Arbeidsoppgavene til disse selskapene er nær knyttet til arbeid som kommunen er involvert i, og det kan være naturlig å ha felles arbeidsgiverpolitikk. Dette vil for eksempel gjelde lederlønn, lønnsnivå for øvrig, seniortiltak, ulike personalreglement, pensjonsforhold etc.

5.3.5 Kunnskap om selskapene – eierstrategi

Kommunestyret/formannskapet bør vurdere å få årlige kontaktmøter med en del selskaper. Det er naturlig å nevne de aksjeselskapene hvor kommunen er en større eier som viktige aktører for økt samhandling. Disse aktørene bør eksempelvis kunne bruke sine årlige generalforsamlinger også til strategiinformasjon.

Boligstiftelsen bør også finne et egnet fora for å kommunisere med oppretter.

Rådmannen bør ha rutine for årlig innsamling av data om selskapene gjennom regnskap, årsmelding og andre dokumenter av strategisk karakter og også gjennom kontaktmøter.

Rådmannen har også ulike roller overfor selskap. Dette kan overskygge de eierstrategiske forholdene som rådmannen også har ansvaret for, og det bør sikkert også være møter hvor rådmannen blir oppdatert på strategier slik at han kan bringe relevant informasjon fram til politisk ledelse, f.eks via formannskap og kommunestyret.

I arbeidet med denne utredningen har administrasjonen identifisert at egen kompetanse ifht eierskap og oppfølging av eierskap er begrenset og i noen grad fragmentert. Det er grunn til å tro at det samme bildet er gjeldende for kommunestyret. I arbeidet med de ulike eierskapene er det behov for høy kompetanse innenfor jus, økonomi, forvaltning og generell samfunnskompetanse. Administrasjonen må derfor ha et kontinuerlig blikk på å ha relevant og samlet kompetanse på feltet og sørge for utvikling av denne. Likeså må det jevnlig sørges for at kommunestyret får relevant og god informasjon om situasjonen i de enkelte selskapene.

I nåværende delegasjonsreglement, sist vedtatt i april 2012 er det ikke vedtatt annen delegasjon til administrasjonen enn det som framgår av lov og forskrifter, jmf kap 3. Oppfølginga av enkelte selskap er lagt til ulike fagkomiteer. Vestfoldmuseene IKS, Larvik kulturhus Bølgen KF og Arena Larvik IKS «rapporterer» til Idrett og kulturkomiteen. Larvik havn KF og Larvik kommunale eiendom KF «rapporterer» til næring-, miljø- og teknikkomiteen. De kommunale hel- eller deleide aksjeselskaper er nevnt i reglementet for formannskapet. Utover dette er det ikke beskrevet nærmere om hvilket organ som har ansvaret for andre selskaper bortsett fra at de under hver komite står beskrevet følgende: «*Kommunale foretak / interkommunale selskap – de som er relevante for denne komiteen.*»

Administrasjonen vil vurdere å foreslå endringer i reglementet på dette punktet. Eieroppfølging og eierpolitikk er komplisert og det bør vurderes å samle dette i et organ som også i noen grad gis vedtakskompetanse. I praksis så er det slik at det er ordfører / varaordfører som møter i generalforsamlinger og representantskapsmøter på vegne av kommunen. I forberedelsesfasen til generalforsamlinger og representantskapsmøter bør det vurderes om rådmannen skal forberede saker til politisk drøfting, slik at representanten kan møte i slike fora med politiske føringer for eierskapet. Pr dato er administrasjonen i liten grad

«rigget» for en slik oppgave, men en ser det som viktig at det legges til rette for at administrasjonen kan bistå politisk ledelse med å få fram god og relevant informasjon samt gi råd når det er ønskelig.

At ansvaret for oppfølging av de ulike selskapene ligger til forskjellige komiteer der ordfører / varaordfører ikke sitter kan være uheldig, da det ofte vil være naturlig for disse å søke råd og politiske styringssignaler i forkant strategisk viktige møter i generalforsamlinger / representantskap.

I forhold til kommunale foretak er administrasjonssjefens (rådmannens) rolle regulert i kommunelovens § 72. Foretakene har ved behandling av strategidokument, tertial/kvartalsrapporter, årsmeldinger og strategidokument kommunestyret som øverste eierorgan. Slike saker går via rådmannen med rådmannens innstilling før behandling i kommunestyret.

5.3.6 Eiers mål for selskapet – Krav rettet mot det enkelte selskap

Aktiv målstyring er en utfordring, for den historien en bærer med seg kan ofte være en bremse for å kunne se nye trender og nye muligheter. Dagens løsninger videreføres altfor ofte i planer. Slik sett må målstyring alltid ha et perspektiv på endring og kursomlegging og ikke være så altfor detaljert.

Det er også et politisk signal å ikke gjøre noen grep slik at det er næringslivet selv som i realiteten styrer utviklingen gjennom sine investeringer i kommunen. Det kan kalles næringslivsvennlig, og det kan føre til gode løsninger i enkelte sammenhenger. Men de kommuner som får det best til, er der hvor kommunestyret har en tett dialog med næringslivet, og en greier å se helhetsløsninger og ikke bare "frimerkereguleringer". Gjennom sin eierskapspolitikk kan kommunestyret mer aktivt bruke sine selskap til å fremme vekst og ønsket utvikling i kommunen/regionen.

Det forutsettes at samtlige selskap som kommunen har eierandeler i, driver økonomisk forsvarlig og at det produseres mest mulig aktivitet og tjenester innenfor de rammer som en har.

Selskapene skal kunne rapportere på ulike områder som kommer inn under samfunnsansvar. Det gjelder flere områder som miljøspørsmål, HMS, likestilling og økonomi. Selskapene bør ligge i forkant og være modige på å finne nye løsninger som viser at selskapene ser på seg selv som en viktig brikke i et samfunn som trenger forbedringer. Det forutsettes at selskapene utarbeider egne etiske retningslinjer dersom de kommunale ikke skal brukes.

Det forventes at all informasjon skal gis i god tid slik at det bør være mulig å få klart eventuelt viktige spørsmål politisk. Det kan gjelde valg av utsendinger til en generalforsamling eller saker hvor formannskapet / ordfører selv er generalforsamling. Saker til generalforsamling skal sendes med forslag til sakliste og alle relevante saksdokumenter, og de bør sendes til både ordfører og rådmann minimum 30 dager før møtet.

Det er per i dag ulik behandling av tjenesteproduksjon i og utenfor kommunen. En del selskaper mottar årlige økonomiske tilskudd fra kommunen. Noen av disse justeres for prisstigning og reell kostnadsøkning i selskapet etter avtaler inngått mellom kommunen og selskapene. Dette kan over tid være problematisk ifht enheter og tjenester i egen regi som ikke får tilsvarende vekst.

5.3.7 Kommunenes ulike roller

Flere av kommunenes rollene styres av regelverk utefor kommunen, for eksempel gjennom innkjøpsregelverket i EØS-avtalen og støttereglene. Folkevalgte organ bør ha kunnskap og bevissthet om disse formelle kravene, og det er således mange forhold som ikke kan bestemmes politisk lokalt pga disse reglene.

Larvik kommune som eier bør være aktiv i å få til nødvendige endringer i sitt eierskap og evt endringer av det enkelte selskap dersom endringer i rammevilkår og oppgaver tilsier dette. Kommunene må være tydelig i sine ulike roller som blant annet myndighetsorgan, kunde, leverandør, næringsutvikler mm også overfor egne selskaper. For å klare dette stilles det høye krav til kompetanse.

5.4 God saksbehandling

Administrasjonen ser at det kan være behov for at det for eksempel er enkelte fagkommentarer på regnskap før generalforsamlingen godkjenner alle punktene i et årsregnskap. Rådmannen kan, dersom det er ønskelig forberede politiske saker i forkant av slike møter dersom det er blir bedt om det fra politisk hold.

Når en nå får et mer aktivt forhold til kommunes eierstrategi, bør det også vurderes hvordan administrasjonen best kan legge til rette for en forsvarlig saksforberedelse slik at deltakerne i selskapenes styrende organer får den nødvendige politiske «ryggdekning»

Det er viktig at saker får en grundig behandling, slik at vedtak som berører fremtidig drift av kommunens selskap blir utredet i forhold til hvilken betydning vedtaket vil få for selskapenes kunder, brukere, leverandører og ansatte.

Dersom det er ønskelig at saker utredes i forkant av representantskapsmøter, generalforsamlinger mv i selskapene kommer til politisk behandling, må det vurderes hvilke(t) politisk organ som skal behandle sakene. Om nødvendig må det også allokeres tilstrekkelige administrative ressurser til oppgaven slik at god saksbehandling blir ivaretatt.

5.4.1 Grundig folkevalgtopplæring

Behovet for opplæring vil være stort hele tiden, og kommunen bør vurdere å få til et utvidet undervisningsopplegg. Det kan være grunn til å vurdere et grundigere opplæringsprogram spesielt knyttet til de temaer hvor de folkevalgte er spesielt utsatt, eksempelvis habilitet.

5.5 Prosedyre for oppfølging av eierskaps saker og revisjon av Eierskapsmeldinga

5.5.1 Full revisjon en gang i valgperioden

Det legges opp til en full revisjon en gang i hver valgperiode. Det vil være overkommelig både administrativt og politisk. Det er ingen ting i veien for at rådmannen kan anbefale eller kommunestyret kan direkte be om at det lages egne saker, hvor for eksempel endringer i eierstrategier i enkelte selskap skal vurderes eller hvor ny informasjon er viktig for eierne å ta stilling til. Bevissthet rundt eierskapsrollen vil sikkert føre til flere saker og større politisk interesse for selskapene som kommunen eier.

Ingen av de selskapene som omtales i denne eierskapsmeldingen antas å være i en spesielt risikoutsatt situasjon på dette tidspunkt. Dersom kommunen som eier vil komme i slike

situasjoner, vil hyppig rapportering til eier være en selvfølge. Det bør også være bevissthet om behovet for en god saksbehandling. Det skal ikke legges noen bremse på aktive benkeforslag, men endelig vedtak kan gjøres når saken er utredet og gått i gjennom både det administrative og politiske behandlingssystemet. Dette vil også hindre at kommunestyret vedtar benkeforslag som ikke er tilstrekkelig utredet og saksbehandlet.

For foretakene er det viktig at rådmannen får tid til saksbehandling av eiersaker. Normalt går sakene som foretakene skal ha politisk behandling på utover styrets kompetanse, direkte til kommunestyret. Rådmannen har uttalerett, og kan i visse situasjoner stoppe en aktivitet til kommunestyret har gjort endelig vedtak. Når kommunen skal vedta saker som eier av foretaket, har rådmannen både rett og plikt til å utrede slike eiersaker hvor kommunen er involvert. Dette er en ny måte å arbeide på som kan være krevende både for selskapene, administrasjon og for folkevalgte. Hensikten er å få en god folkevalgt styring av eierpostene, og det vil selskapene være tjent med.

En gang i hver valgperiode skal eierstrategisaken revideres. Det legges opp til at første fulle revisjon skjer høsten 2015. All informasjon som kommer fra selskapene enten det dreier seg om regnskap/årsmelding, vedtektsendringer, strategiendringer og andre saker skal registreres både på ordfører og rådmann. Det må selvfølgelig vurderes hvorvidt saker skal være unntatt offentlighet ut fra det regelverket som gjelder for slike tema.

Kap. 6 Strategier og handlingsvalg

6.1 Kommunens handlingsrom.

Kommunen ved kommunestyret har relativt stor handlefrihet til å vurdere sin deltakelse i selskaper. For kommunale foretak kan kommestyret vedta å opprette eller legge disse ned ved vedtak i kommunestyret. Begrensingene ligger her i å sikre at prosesser overfor berørte ansatte foregår etter gjeldende lov og regelverk.

Når det gjelder deltakelse i andre selskaper som AS og IKS kan kommunen velge å avvike, evt utvide sine eierinteresser gjennom vedtak i generalforsamlinger / representantskapsmøter. Ofte vil det være at slike vedtak krever kommunestyrets godkjenning. Kommunestyret kan ikke gjøre vedtak om avvikling av stiftelser med mindre stiftelsens vedtekter åpner for det og stiftelsestilsynet godkjenner vedtaket.

6.2 Larvik kommunes hovedprinsipp for eierstyring

På generelt grunnlag vil rådmannen vurdere å foreslå for kommunestyret at følgende hovedprinsipper for eierstyring vedtas:

1. Det skal være åpenhet knyttet til Larvik kommunes eierskap og til selskapenes virksomhet basert på prinsippet om meroffentlighet
2. Larvik kommune ønsker eierskap som fremmer samfunnsansvarlig forretningsdrift og bærekraftig samfunnsutvikling.
3. Larvik kommune skal legge vekt på at selskap hvor kommunen har eierskap, skal sikres styrer som får en god sammensetning av medlemmer slik at selskapet får et kompetent og handlekraftig styre.
4. Godtgjørelser til styret skal normalt ligge på et moderat nivå.
5. For selskap hvor kommunen er eneeier, også for 100 % eide aksjeselskap, skal kommunens arbeidsgiverpolitikk gjelde.
6. Larvik kommune ønsker å ha en god kontakt med selskapene på ulike nivå i både administrativ og politisk ledelse, og Larvik kommunestyre/Larvik formannskap skal årlig inviteres til informasjonssamlinger og strategidebatter for de viktigste selskapene.
7. Larvik kommune forventer at styret utarbeider og følger opp etiske retningslinjer for det enkelte selskap. For selskap hvor kommunen er eneeier, skal kommunens etiske retningslinjer gjelde.
8. Larvik kommune ønsker at selskapene skal ha en sunn økonomi og forvaltning, at eiere likebehandles og at det settes krav til økonomisk resultat og tjenesteproduksjon.
9. Larvik kommune ønsker at eierskapet følges opp med rutiner for rapportering og at folkevalgte får opplæring i eier- og styreverroller samt god informasjon om selskapene og viktige utfordringer fremover.
10. Larvik kommune ønsker at kommunen gjennom sitt eierskap kan gi styret klare mål og at eier sammen med styret kan se muligheten for nyttige endringer og justeringer.

11. Larvik kommune vil i mange tilfelle for enkelte selskap ha ulike roller, for eksempel kunde, myndighet eller eier, og kommunen skal være påpasselig med å ikke blande disse rollene.

12. Larvik kommune ønsker å være en ansvarlig og forutsigbar eier. Store endringer i eierstrategi skal være utredet og vurdert grundig før vedtak blir gjort.

6.3 Andre relevante handlingsalternativer.

Administrasjonen vil i saken som følger denne KOU-en vurdere å foreslå:

- Innføre en årlig «Eierskapsdag» der utvalgte selskaper settes på dagsordenen og der de gis mulighet for å orientere nærmere om egen drift og egne utfordringer og der det åpnes for dialog mellom selskapenes ledelse og politisk ledelse.
- Endringer i det politiske reglementet for de ulike selskapenes rapportering til fagkomiteene.
- Utarbeide rutiner for saksforberedelser inn mot representantskapsmøter og generalforsamlinger
- Etablere rutiner hvor selskapene følger "årshjulet" til Larvik kommune, med hensyn til årsrapportering, budsjettbehandling, strategi og virksomhetsplaner og rammer i handlingsprogram
- Etablering av et administrativt «eierskapssekretariat» eller lignende.
- Foreslå endringer i vedtekter for noen relevante selskaper vedr styresammensetning, valgperiode mm.
- Avvikling av noen eierskap
- Rapportering på etisk standard i årsevaluering
- Utarbeide rutiner for styring og kontroll. Sikre informasjon – arkiv – offentlighet mv.

6.4 Litteratur:

- Kommuneloven
- Lov om Interkommunale selskap (IKS)
- Aksjeloven
- Samvirkelova
- Stiftelsesloven
- Offentleglova
- KS: All makt i denne sal, et introduksjonshefte om politiske styringsmuligheter ved samarbeid hjemlet i kommuneloven, aksjeloven og lov om interkommunale selskaper.(2006)
- KS: Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak. (2010)
- Vibeke Resch-Knudsen: Kommunalt eierskap – roller styring og strategi, Kommuneforlaget 2011
- Div eierskapsmeldinger fra andre kommuner.